

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Mirela ATANASIU

**RISCURI ȘI AMENINȚĂRI LA ADRESA STATELOR
MEMBRE NATO DIN EUROPA**

- STUDIU DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ -

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București - 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ATANASIU, MIRELA

Riscuri și amenințări la adresa statelor nemembre NATO din Europa / Mirela Atanasiu. - București : Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2015

Conține bibliografie

ISBN 978-606-660-241-9

355.45

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului*

ISBN 978-606-660-241-9

CUPRINS

Summary	3
Abstract	5
Argument pentru abordarea problematicii neutralității în studiul riscurilor și amenințărilor	7
Capitolul 1. State europene nemembre NATO cu statut de neutralitate militară	9
1.1. State membre UE cu statut de neutralitate militară	9
1.1.1. Irlanda	11
1.1.2. Austria	12
1.1.3. Finlanda	13
1.1.4. Suedia	15
1.1.5. Malta	16
1.2. State neutre nemembre UE	18
1.2.1. State vest-europene	18
1.2.1.1. Elveția – stat neutru membru PfP	19
1.2.1.2. State neutre nemembre PfP	19
1.2.2. State est-europene cu neutralitate controversată	21
1.2.2.1. Serbia	21
1.2.2.2. Republica Moldova	23
Capitolul 2. State est-europene nemembre UE fără statut de neutralitate militară	26
2.1. State balcanice	26
2.1.1. Bosnia-Herțegovina (BiH)	26
2.1.2. Muntenegru	28
2.1.3. Macedonia	29
2.1.4. Kosovo	30
2.2. State ex-sovietice	31
2.2.1. Azerbaidjan	31
2.2.2. Georgia	32
2.2.3. Armenia	34
2.2.4. Belarus	35
2.2.5. Ucraina	37
2.2.6. F. Rusă	38
Capitolul 3. Riscuri și amenințări la adresa statelor europene nemembre NATO și posibilități viitoare de securitate	41
3.1. Grila de riscuri și amenințări a statelor nemembre NATO din Europa	42
3.2. Neutralitatea militară – o soluție posibilă pentru statele ex-comuniste nemembre NATO?	46
Concluzii	49
Bibliografie	51
Anexe	55

RISKS AND THREATS TO NON-NATO EUROPEAN STATES

Summary

Abstract • Argument • Military neutral non-NATO European states □ *Military neutral EU member states* ◇ Ireland ◇ Austria ◇ Finland ◇ Sweden ◇ Malta □ *Neutral non-EU member states* ◇ *West-European states* © Switzerland – neutral PfP country © Neutral non-PfP countries ◇ *East-European states with controversial neutrality* © Serbia © Republic of Moldova • **East-European non-EU member states without military neutrality status** □ *Balkan states* ◇ Bosnia-Herzegovina (BiH) ◇ Montenegro ◇ Macedonia ◇ Kosovo □ *Ex-Soviet states* ◇ Azerbaijan ◇ Georgia ◇ Armenia ◇ Belarus ◇ Ukraine ◇ Russian Federation • **Risks and threats towards non-NATO European states and future security possibilities** • *Security risks and threats towards non-NATO member states in Europe* • *Military neutrality – potential solution for the ex-communist non-NATO member states?* • **Conclusions** • **Bibliography** • **Annexes.**

ABSTRACT

The nation-state is the main type of actor manifesting on the international relations scene. On the one hand, the state represents the first framework to provide security and defence for a territory and its citizens. Thus, with the support of its institutions, the state must preserve the necessary environment to satisfy all its citizens' primary needs to keep them sheltered by risks, threats, vulnerabilities or dangers.

On the other hand, security is the milestone needed for all economic, cultural and social achievements of society. Historically and from the perspective of the state as subject of international law, the concept of national security was mainly associated with the defending of nation-states sovereignty. Defence stands at the basis of each state's security, but also at the grounds of promoting its strategic interests in the international environment. Within this context, for most of the countries, the national security emphasis was on the threats coming from external hostile forces.

Following World War II, in order to protect their security and defence, most of European states adhered to one of the moment's security organizations, either the Warsaw Pact or North-Atlantic Treaty Organization (NATO), because nation-states became aware about this type of mechanism of collective defence by the contribution of each party so as to growth the security level for all the members. The adhesion to one of the military alliances determined their future, thus, the times' NATO member states have chosen a way mainly focused on occidental values and the counterparts of westerners' Warsaw Pact countries had to embody Soviet values.

The situation lasted until the communism fall and the dismantling of the Pact, when the ex-soviet states fulfilling the conditions to become members have tried to adhere to NATO. Still, the majority of the former USSR states

(excepting Estonia, Latvia and Lithuania which succeeded to adhere to NATO) are not integrated in NATO and neither the former Yugoslavian states (excepting Slovenia), these relating to NATO as partner or candidate to integration. These European non-NATO states are the subject of our study. Some of them are part of the European economic community of interests represented by the European Union, while others are part of the Eurasian Economic Union, others are not yet integrated or they do not intend to integrate. The most of them are OSCE member states (excepting Ireland and Kosovo) and some of them are part of the Community of Independent States.

For a better understanding of the manner in which there are shared the categories of security risks and threats of the European non- NATO states, please see Annex 1. No matter their integration ratio, all the states have interests presented in a form or another in the framework or strategies thought on specific issues (security, defence, foreign policy, internal policy, economic, social, financial, etc.).

Into this study, we will try to emphasize, for the regarded states, the main provisions of the official documents in matters of security and defence, the main directions approached in their conforming strategies and to present risks and threats towards their national security. Afterwards, we will further analyse them, in order to identify the common risks and threats, but also the specific ones for each European state integrated or non-integrated into supranational economic or security structures.

Argument pentru abordarea problematicii neutralității în studiul riscurilor și amenințărilor

Statul național reprezintă principalul tip de actor care se manifestă pe scena internațională actuală. Istoric și din perspectiva statului ca subiect internațional de drept, conceptul de securitate națională a fost în principal asociat cu apărarea suveranității statelor naționale. Apărarea stă la baza securității oricărui stat, dar și la baza creării unui mediu propice promovării intereselor strategice ale acestuia în mediul internațional. În acest context, accentul securității naționale, pentru cele mai multe țări, a fost îndreptat spre amenințările din partea unor forțe ostile externe.

Pentru a-și proteja securitatea și a-și asigura apărarea, după cel de-al Doilea Război Mondial, majoritatea statelor europene au aderat la una dintre organizațiile de securitate ale momentului, Pactul de la Varșovia sau Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), deoarece statele naționale au conștientizat că, prin acest tip de mecanism al securității colective, contribuția adusă de fiecare în parte crește nivelul de securitate al tuturor membrilor. Aderarea la una dintre cele două alianțe militare a afectat itinerarul statelor în devenirea lor ulterioară, astfel, statele membre NATO la acea vreme au ales un drum axat cu prioritate pe valorile occidentale, iar cele ale Pactului de la Varșovia au fost nevoite să încorporeze valorile sovietice contra-partinice Vestului. Această stare de fapt a durat până la căderea comunismului și destrămarea Pactului, moment în care unele state fost-sovietice, care îndeplineau condițiile pentru a deveni membre și și-au asumat valorile occidentale, au fost acceptate să adere la NATO. Totuși, majoritatea statelor din fosta URSS

(cu excepția Estoniei, Letoniei și Lituaniei) nu sunt integrate în NATO și nici statele fostei Iugoslavii (cu excepția Sloveniei), acestea raportându-se la NATO din calitate de partener sau candidat la aderare.

Aceste state europene nemembre NATO fac obiectul studiului de față. Unele dintre aceste state sunt parte a comunității de interese economice europene reprezentată de Uniunea Europeană, altele sunt parte ale Uniunii Economice Eurasiatice, altele nu s-au integrat încă economic sau nu au intenția de a se integra în niciuna dintre acestea. Majoritatea lor, cu excepția Irlandei și Kosovo, sunt membre ale organizației de securitate OSCE, iar o parte dintre aceste state sunt membre ale CSI. Pentru o mai bună înțelegere a modalității de împărțire în categorii de riscuri și amenințări de securitate ale statelor europene nemembre NATO, am realizat Anexa nr. 1.

Pe parcursul acestui studiu, vom încerca să evidențiem, pentru statele vizate, principalele prevederi în materie de securitate și apărare, exprimate în documentele oficiale și declarațiile unor guvernanți, principalele direcții abordate în strategiile aferente și, de asemenea, să prezentăm riscurile și amenințările la adresa securității naționale. Ulterior, vom realiza o analiză a acestora, pentru a identifica riscurile și amenințări comune pe categorii de state identificate, respectiv pe cele generale (state neutre, state fără statut de neutralitate), pe cele sub-categoriale (state membre UE/nemembre UE, state vestice/estice, occidentale/balcanice/ex-sovietice), dar și pe cele specifice fiecărui stat european în parte, integrat sau nu în structuri economice sau de securitate supranaționale.

Capitolul 1.

State europene nemembre NATO cu statut de neutralitate militară

Sistemul european de securitate cuprinde o serie de state și organizații care se raportează diferit la mediul de securitate și desfășoară relații cu alți actori statali sau non-statali urmărindu-și realizarea propriilor interese naționale.

Un număr de 26 de state europene¹ și-au unit destinele în vederea prezervării securității naționale în contextul aliat al NATO, cea mai puternică alianță politico-militară a momentului², care constituie principala legătură transatlantică între continentul european și cel nord-american oferind un cadru de consultări și cooperare în domeniul securității, apărării și desfășurării de operații de management al crizelor. Scopul esențial al Alianței este acela de a proteja libertatea și securitatea membrilor săi prin mijloace politice și militare.

1.1. State membre UE cu statut de neutralitate militară

În momentul în care URSS și Pactul de la Varșovia s-au prăbușit, cinci state europene - Austria, Suedia, Finlanda, Irlanda și Elveția - au decis, că

---

¹ Albania, Belgia, Bulgaria, Croația, Cehia, Danemarca, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Islanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii, România, Slovacia, Slovenia, Spania, Turcia sunt state europene care au calitatea de membru NATO, împreună cu Statele Unite ale Americii și Canada. A se vedea: *NATO Members*, disponibil online la: <http://www.nato.int/nato-welcome/index.html>, accesat la 09.11.2015.

² În 2013, statele NATO aveau un buget total alocat apărării de 1.020.000 milioane \$ în condițiile în care bugetul militar al tuturor statelor lumii era de 1.745.000 milioane \$ în 2012, deținea de asemenea un număr de 3.370.000 personal, comparativ cu Rusia care avea un număr de 766.000 persoane. Singura capabilitate la care NATO era aproximativ egalată de Rusia este cea nucleară. A se vedea: *Despite cuts, NATO still accounts for most of world's military spending*, 25 februarie 2014, disponibil online la: <http://www.stripes.com/news/despite-cuts-nato-still-accounts-for-most-of-world-s-military-spending-1.269882>, accesat la 06.11.2015.

este în interesul lor să rămână neutre din punct de vedere militar. Ulterior, Malta afișează același statut de neutralitate printr-un tratat. Totuși, aceste state nu pot fi total neutre față de mediul internațional și nu pot să nu-și asume roluri pentru echilibrarea sistemului internațional de securitate și cea mai potrivită cale a fost considerată, de toate aceste state, relaționarea cu NATO în cadrul Parteneriatului pentru Pace.

Termenul de *neutralitate* este definit în *Oxford Dictionary* ca „situația de a nu sprijini nicio parte a unei neînțelegeri, competiții sau război”³. De asemenea, este denumit *neutru* cu referire la o situație de război „cel care nu participă la război de nicio parte și nu sprijină niciun stat implicat în război”⁴. Totuși, de la stat la stat, neutralitatea cunoaște mai multe tipuri:

- *neutralitatea permanentă* este situația în care se află unele state ce și-au asumat obligația permanentă de a nu participa la vreun conflict armat, la alianțe politico-militare sau la acte de pregătire a războiului, de a nu permite folosirea teritoriului lor pentru amplasarea de baze militare străine precum și obligația de a nu deține, sau produce, sau experimenta arme nucleare sau alte arme de distrugere în masă;

- *neutralitatea eventuală* reprezintă atitudinea unui stat sau a unor state față de un anumit conflict militar (de exemplu, atitudinea Japoniei și Turciei față de conflictul din Israel și Statele Arabe din 1967);

- *neutralitatea imparțială* care reprezintă atitudinea de neutralitate a unui stat sau a unor state față de toți participanții la un conflict, așa cum este reglementată prin Convențiile de la Haga din anii 1899 și 1907.

Principalul drept al statului neutru este cel de autoapărare individuală și colectivă și de a cere ajutor și de a fi ajutat atunci când statutul neutru

---

³ *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Sixth Edition, Oxford University Press, 2000, p. 855.

⁴ *Idem*.

este încălcat. Așadar, statele neutre din punct de vedere militar nu au obligația explicită de a nu se integra în alte tipuri de organizații (economice, financiare etc.). De altfel, toate statele neutre ale Europei de Vest au ales integrarea în Uniunea Europeană pentru a-și promova interesele economice mai ușor, aceasta în contextul în care acestea oricum împărtășeau valorile occidentale.

1.1.1. Irlanda

Neutralitatea Irlandei trebuie văzută în primul rând ca o modalitate de afirmare de sine stătătoare fără Marea Britanie. În plus, în timp, existența unei „identități neutre”, ca parte a politicii externe a „identității irlandeze”, s-a dovedit a fi unul dintre cei mai puternici determinanți ai neutralității irlandeze.

Aparatul militar al Irlandei este organizat într-o Organizație Colectivă de Apărare care întrunește Departamentul Apărării și Forțele de Apărare cu roluri complementare. Rolul acestei organizații de apărare este acela „de a asigura apărarea militară a statului, de a contribui la pacea și securitatea națională și internațională și de a îndeplini și alte roluri atribuite de către Guvern”⁵. Pentru realizarea acestui obiectiv, aparatul militar irlandez instituie o serie de acțiuni ce vor fi desfășurate ca parte a trei dimensiuni strategice generale: politică de apărare, asigurarea capacității de furnizare de sprijin și operaționalizarea Forțelor de Apărare.

În august 2015, Irlanda a emis o nouă Cartă Albă a Apărării în care se prezintă rezultatele unui studiu realizat de Biroul pentru Planificare de Urgență în decembrie 2012 în care s-au identificat patru categorii de

---

⁵ Department of Defence and Defence Forces, *Strategy Statement 2015 – 2017*, martie 2015, p. 5.

riscuri: naturale, de transport, tehnologice și civile. Ulterior, fiecare dintre aceste pericole au fost evaluate având în vedere probabilitatea de apariție și a impactului probabil, iar rezultatele au fost prezentate într-o matrice de risc⁶. În timp ce marea majoritatea acestor riscuri nu sunt considerate ca fiind probleme de securitate națională, amenințări precum *terorismul, inundațiile grave, bolile infecțioase, pierderea infrastructurii critice, întreruperea aprovizionării cu energie și atacurile cibernetice*⁷ sunt văzute ca având potențial impact asupra securității naționale.

1.1.2. Austria

Politica de securitate austriacă este fundamentată pe statutul de neutralitate permanentă⁸ pragmatică cu participarea la misiunile de tip Petersberg ale UE și ale Parteneriatului pentru pace al NATO. Deși Austria colaborează îndeaproape cu statele membre NATO și UE, aderarea în Alianță nu se bucură de mare popularitate în Austria. Potrivit unor sondaje, mai mult de două treimi din austrieci favorizează încă neutralitatea⁹. Cu toate acestea, Austria este implicată în operațiuni de sprijinire a păcii ONU, UE și NATO. Ca membru al UE, Austria are interes major în ce privește integrarea în structurile euroatlantice de securitate a statelor Europei Centrale, de Est și de Sud-Est. În Strategia de Securitate Austriacă din 2013,

---

⁶ *White Paper on Defence*, august 2015, p. 3, disponibil online la: <http://www.defence.ie/WebSite.nsf/WP2015E>, accesat la 09.11.2015.

⁷ Idem.

⁸ Statut declarat printr-o lege care a intrat în vigoare la 5 noiembrie 1955 după semnarea la 5 mai 1955 a „Tratatului de stat” între Austria și cele 4 mari puteri (Anglia, Franța, SUA, și URSS). Prin acest tratat Austria se angaja să nu adere la nici o alianță, să nu permită niciunui stat străin să stabilească baze militare pe teritoriul său și să-și apere neutralitatea prin orice mijloace, iar cele 4 state se angajau să-i respecte independența și integritatea teritorială. Ulterior acest statut a fost recunoscut și de alte state.

⁹ Wayne C. Thompson, *Nordic, Central, and Southeastern Europe 2015-2016*, The world today Rowman & Littlefield, 2015, p. 294.

principalele riscuri și amenințări identificate erau¹⁰: *terorismul internațional; proliferarea armelor de distrugere în masă (și în rândul actorilor nonstatali); conflictele interne și regionale sau tulburări care afectează Europa sau au repercusiuni globale; „statele eșuate”; dezastrele naturale sau provocate de om; atacurile împotriva sistemelor informatice (atacuri cibernetice); amenințările la adresa infrastructurii strategice; criminalitatea organizată transnațională; traficul de droguri, criminalitatea, corupția, migrația ilegală; integrarea eșuată; deficitul de resurse (energie, alimente, apă), schimbările climatice, daunele aduse mediului și pandemiile; piraterie și amenințările împotriva rutelor de transport, precum și repercusiunile crizei financiare și economice internaționale asupra securității.* În prezent, Austria a devenit țară principală de tranzit pentru refugiați dinspre Balcani către nordul Europei, context în care 84% din respondenții unui sondaj organizat de institutul de cercetare *Unique Research* își doresc închiderea granițelor Uniunii Europene, 60%¹¹ din populația austriacă își dorește să limiteze fluxul de imigranți și îngrijorată de impactul asupra finanțelor publice, costul găzduirii acestora și modul de viață austriac.

1.1.3. Finlanda

Finlanda este stat membru UE și membru al Parteneriatului pentru Pace al NATO. Ea reprezintă una dintre cele mai dezvoltate țări ale lumii. Politica de securitate a Finlandei cuprinde atât crearea unui mediu de securitate activ cât și de anticiparea și răspunsul la amenințările la adresa

---

¹⁰ *Austrian Security Strategy Security in a new decade - Shaping security*, Armed Forces Printing Centre, Republic Osterreich, Viena, iulie 2013, p. 7, disponibil online la: http://mepoforum.sk/wp-content/uploads/2015/01/security-strategy-austria-2013_en.pdf, accesat la 10.12.2015.

¹¹ *POLL: Majority of Austrians Fear Migrant Crisis, Support Strong Anti-Migrant Action*, 9 noiembrie 2015, disponibil online la: <http://www.breitbart.com/london/2015/11/09/poll-majority-austrians-fear-migrant-crisis-support-strong-anti-migrant-action/>

securității. Cele mai importante obiective ale politicii de securitate și apărare finlandeze sunt legate de protejarea suveranității și independenței teritoriale a țării, garantarea valorilor sale de bază, a securității și bunăstării populației și menținerea unei societăți funcționale. Politica de apărare finlandeză susține obiectivele politicii naționale de securitate. Asigurarea securității Finlandei necesită utilizarea unei game largi de instrumente de politică externă, de securitate și de apărare.

În 1961, comunitatea occidentală vedea statul finlandez ca pe un paradox¹², el fiind singurul stat democratic și neutru din imediata vecinătate a URSS-ului ce își menținea libertatea cu acordul și nu în pofida acesteia.

Într-un raport referitor la politica de securitate și apărare finlandeză din 2012¹³, ca amenințări la adresa securității sunt identificate cele provocate de *schimbările climatice care includ impactul economic și pericolele la adresa infrastructurilor critice situate în special în orașele costiere, eroziunea terenurilor și litigiile de graniță precum cele din zonele maritime în extindere, creșterea migrației în masă dinspre zonele cele mai afectate de schimbări climatice, precum și conflictele datorate modalității de împărțire a resurselor*. O altă amenințare resimțită este cea a terorismului, existând o strategie¹⁴ în acest sens.

Problema *securității cibernetice* este considerată că provoacă conflictualitate și diviziune în cadrul comunității internaționale¹⁵, drept pentru

---

¹² Ralf Törngren, *The Neutrality of Finland*, Foreign Policy, 1961, disponibil online la: <https://www.foreignaffairs.com/articles/finland/1961-07-01/neutrality-finland>, accesat la 06.12.2015.

¹³ „Finnish Security and Defence Policy 2012, Government Report”, în *Prime Minister's Office Publications* 1/2013, p. 19.

¹⁴ *National counter-terrorism strategy*, Ministry of the Interior Publication 24/2010, disponibil online la: https://www.intermin.fi/download/24910_242010.pdf?186df89b2cbbd188, accesat la 05.01.2016.

¹⁵ *Ibidem*, p. 24.

care Finlanda are o strategie de securitate cibernetică actuală constituită pentru „a răspunde amenințărilor la adresa domeniului cibernetic pentru a-i asigura funcționarea ca stat”¹⁶. În contextul politicii revizioniste a F. Ruse, Finlanda părea că își reconsideră statutul de neutralitate¹⁷. Încă din 2014, Finlanda și Suedia și-au accentuat dialogul de cooperare cu NATO urmărind dezvoltarea unui cadru de relații speciale cu alianța euroatlantică. Pe timpul Summit-ului de la Wales s-a stabilit un cadru de negociere în acest sens. În urma comentariilor reprezentanților partidelor politice oponente acestei inițiative, președintele finlandez Sauli Niinistö a declarat că Finlanda va continua să se bazeze pe forțele sale militare naționale, dar este în interesul țării de a deveni mai interconectată cu celelalte state nordice, NATO și UE¹⁸. Așadar, nu există intenția clară de a renunța la statutul de neutralitate al țării care, deși a fost stabilită prin forță de către URSS, ca și în cazul Austriei¹⁹, i-a oferit un avantaj strategic care durează din 1948 până în prezent.

1.1.4. Suedia

Suedia este stat neutru, dar membru UE. Suedia are un drum comun cu Finlanda început tot la Summit-ul de la Wales în ce privește dezvoltarea unui cadru de cooperare cu NATO în contextul amenințării resimțite de acțiunile militare și politice ale F. Ruse.

---

¹⁶ *Finland's Cyber security Strategy*, Rezoluția Guvernului din 24.01.2013, Helsinki, Finlanda, p. 3, disponibil online la: http://www.defmin.fi/files/2378/Finland_s_Cyber_Security_Strategy.pdf, accesat la 12.12.2015.

¹⁷ Fred Weir, *As Russian bear stirs, Finland reconsiders its neutrality*, 19 mai 2015, disponibil online la: <http://www.csmonitor.com/World/Europe/2015/0519/As-Russian-bear-stirs-Finland-reconsiders-its-neutrality>, accesat la 12.12.2015.

¹⁸ Idem.

¹⁹ *Neutral European countries: Austria, Switzerland, Sweden, Finland, Ireland*, 2004, disponibil online la: <http://nato.gov.si/eng/topic/national-security/neutral-status/neutral-countries/>, accesat la 09.12.2015.

Conflictul din Ucraina a agitat liderii politici și militari din Suedia. Forțele armate suedeze au ridicat nivel de pregătire la data de 28 august 2014 și a consolidat capacitatea de interceptare rapidă de răspuns de pe Insula Gotland prin suplimentarea cu două aeronave *Gripen* în cea mai înaintată bază militară strategică din Marea Baltică a Suediei.

Într-un document de politică de apărare pentru perioada 2016-2020, se prezintă că „cea mai importantă prioritate este aceea de a crește capacitatea de luptă și operațională a forțelor armate suedeze și de a asigura forța colectivă pentru o apărare suedeză totală”²⁰. Obiectivele principale urmărite a fi atinse prin intermediul politicii de apărare suedeze sunt²¹: protejarea vieții și sănătății cu asigurarea funcționării societății, protejarea valorilor de bază ale democrației, statului de drept și a drepturilor omului. Politica de apărare și de securitate suedeză vizează de fapt conservarea independenței și autonomiei suedeze, a suveranității, drepturilor, intereselor și valorilor fundamentale suedeze. Deși nu sunt înșiruite principalele amenințări la adresa securității suedeze, faptul că statul suedez a aprobat o strategie pentru combaterea terorismului²² încă din 2011, demonstrează preocuparea în acest domeniu.

1.1.5. Malta

Malta este stat declarat unilateral neutru din anul 1980. Ulterior, statele europene au luat act de această declarație prin Actul final al

---

²⁰ *Sweden's Defence Policy 2016 to 2020*, 01.06.2015, p. 1, disponibil online la: http://www.government.se/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/sweden_defence_policy_2016_to_2020, accesat la 14.12.2015.

²¹ *Idem.*

²² A se vedea documentul *Sweden's national counter-terrorism strategy*, Government communication 201, Government Offices of Sweden, disponibil online la: <http://www.government.se/contentassets/68b06b9ece124c8e88df0d943ce4ecd7/swedens-national-counter-terrorism-strategy-skr.-20111273>, accesat la 04.01.2016.

Reuniunii de la Madrid din 1983 a Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa. În același timp, este un stat membru UE cu drepturi depline. Această calitate a sa o angajează să participe la cadrul de politică externă și de securitate comună al Uniunii Europene, dar această implicare nu este privită ca o abandonare a statutului de neutralitate, ci ca o prelungire a asumării unui rol sporit în materie de securitate, dincolo de regiunea mediteraneeană.

În ce privește percepția publică asupra securității, în 2011, migrația neregulată era văzută de 29%²³ din populația malteză ca principală amenințare la adresa securității europene și de 38%²⁴ din același eșantion de populație ca fiind amenințare la adresa securității naționale. Totuși, terorismul era văzută în proporție de 65%²⁵ de către respondenții opiniei publice ca amenințare emergentă pentru anii ce urmau. În prezent, Malta pune accent pe combaterea amenințărilor cibernetice fapt pentru care în 2014 a lansat o *Strategie Digitală Națională pentru perioada 2014-2020* în care se precizează că „un Program de Infrastructură Critică este vital pentru asigurarea confidențialității, integrității și disponibilității informațiilor și menținerea facilităților informatice”²⁶.

Studiind declarațiile unor politicieni maltezi se constată că terorismul nu este pe lista priorităților de securitate²⁷ dar nici nu ignoră starea de fapt existentă în majoritatea statelor europene. În schimb, legislatori europeni

---

²³ European Commission, *Special Eurobarometer 371. Internal security*, noiembrie 2011, p. 14, document disponibil online la: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_371_en.pdf, accesat la 10.12.2015.

²⁴ *Ibidem*, p. 15.

²⁵ *Ibidem*, p. 46.

²⁶ *Digital Malta. National Digital Strategy 2014-2020*, 24 martie 2014, p. 54.

²⁷ A se vedea interviul prim-ministrului Maltei Joseph Muscat la: *PM says no hint of security threat but not willing to take risks*, 8 noiembrie 2015, <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20151108/local/pm-says-no-hint-of-security-threat-but-not-willing-to-take-risks.591408>, accesat la 15.12.2015.

își exprimă îngrijorarea pentru faptul că mulți libieni au primit rezidență malteză ceea ce le oferă acces liber în toată Uniunea Europeană și foarte mulți algerieni au primit viză prin intermediul consulatului din Malta, situații care sunt considerate ca având potențial de a compromite securitatea europeană²⁸. Multe dintre aceste acțiuni au fost legate de fenomenul corupției din Malta.

1.2. State neutre nemembre UE

Statele neutre nemembre UE se împart la rândul lor în două categorii, respectiv cea a statelor neutre membre ale Parteneriatului pentru Pace al NATO și a statelor care nu sunt membre ale acestui mecanism. O altă clasificare este cea după criteriul geografic care dă nuanță specifică riscurilor și amenințărilor la adresa securității statelor.

1.2.1. State vest-europene

În teorie, statele europene cu statut de neutralitate care nu sunt membre ale UE sau NATO nu beneficiază nici de protecția oferită de „umbrela” Alianței și nici de cea oferită prin mecanismul de Politică Comună de Apărare și Securitate al UE, drept pentru care sunt mai expuse amenințărilor provenite din exterior. În practică, statele vest-europene poziționate geografic în interiorul continentului și încercuite de state occidentale democratice nu resimt atât de puternic amenințările dinspre zonele mai conflictuale ale globului, precum statele situate la limita estică și sudică a Europei, de exemplu.

---

²⁸ *European lawmakers concerned that Malta giving Libyans backdoor to EU with residency for sale*, 12 noiembrie 2015, disponibil online la: <http://www.usnews.com/news/world/articles/2015/11/12/maltese-visas-to-libyans-algerians-may-hurt-eu-security>, accesat la 10.12.2015.

1.2.1.1. Elveția – stat neutru membru PfP

Deși este un stat cu neutralitate militară declarată prin Pacea de la Westfalia (1640), Elveția colaborează cu NATO prin intermediul a două mecanisme majore Parteneriatul pentru Pace și Consiliul Parteneriatului Euroatlantic. Politica de securitate din Elveția reprezintă suma tuturor măsurilor federale, cantonale și comunale inițiate pentru a preveni, combate și neutraliza amenințări politico-militare, acte criminale sau alte acțiuni care au ca scop limitarea independenței statului elvețian și a libertății cetățenilor săi²⁹. Politica de securitate elvețiană mai urmărește și combaterea dezastrelor naturale sau provocate de om și intervenția în situațiile de urgență.

1.2.1.2. State neutre nemembre PfP

În această categorie se încadrează state de dimensiuni mici, respectiv Liechtenstein, San Marino, Vatican și Principatul de Monaco care nu constituie o forță militară demnă de luat în seamă în situația unui conflict interstatal.

Liechtenstein-ul este stat neutru din 1868, are o populație nesemnificativă de numai 37.000 indivizi și nu are armată proprie³⁰. Poliția Națională din Liechtenstein este responsabilă pentru menținerea ordinii în țară. Totuși, aici indexul de siguranță fiind de 98,44%³¹ înregistrându-se una dintre cele mai scăzute rate ale criminalității.

---

²⁹ *Security Policy*, Federal Department of Defence, Civil Protection and Sport, disponibil online la: <http://www.vbs.admin.ch/internet/vbs/en/home/themen/security.html>, accesat la 15.12.2015.

³⁰ *Neutral countries*, 13 decembrie 2014, disponibil online la: <http://www.adducation.info/general-knowledge-politics-religion/all-neutral-countries/>, accesat la 14.12.2015.

³¹ *Crime rates in Liechtenstein*, octombrie 2015, disponibil online la: http://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Liechtenstein, accesat la 15.12.2015.

San Marino este o republică de dimensiuni mici înconjurată de Italia. Este stat neutru din 1862 și folosește moneda euro chiar dacă nu este membru al UE. De asemenea, statul cooperează cu UE pe o serie de probleme europene și mondiale. Există contacte regulate între reprezentanțele diplomatice ale UE și San Marino pe lângă organizațiile internaționale majore, cum ar fi New York, Geneva, Viena și Strasbourg, pentru a face schimb de informații și să coordoneze pozițiile în chestiuni de politică externă și de securitate și de drepturi ale omului. San Marino este membru fondator al OSCE care vizează o singură comunitate de securitate, liberă, democratică, cuprinzătoare, de cooperare, egală, comună și indivizibilă, fără linii de divizare, sfere de influență și zone cu diferite nivele de securitate. Totuși, San Marino nu are armată proprie.

Vaticanul reprezintă cel mai mic stat neutru din Europa, de fapt are suprafața unui oraș cu 800 de cetățeni³². Totuși, rolul său geopolitic este de necontestat dat fiind că acest stat reprezintă o comunitate spirituală și culturală importantă, cea a Bisericii romano-catolice.

În urma atacurilor teroriste ce au avut loc la Paris în 13 decembrie 2015, orașul-stat și-a întărit securitatea având temerea că Daesh sau alte mișcări extremiste islamice vor face o țintă din acest spațiu al creștinătății. Una dintre măsurile diplomatice luate de papalitate este relansarea dialogului dintre creștinătate și islamism, Nunțiul Apostolic în Iran Arhiepiscopul Leo Boccardi întâlnindu-se în noiembrie 2015 cu președintele iranian Hassan Rohani. Cu acest prilej, Rohani scria pe Twitter că „ignoranța și lipsa de înțelegere reciprocă este baza principală a conflictelor interreli-

---

³² *Neutral countries*, 13 decembrie 2014, disponibil online la: <http://www.adducation.info/general-knowledge-politics-religion/all-neutral-countries/>, accesat la 14.12.2015.

gioase”³³. Astfel, ca urmare a identificării unor amenințări comune care au forma terorismului și extremismului religios și a unor interese comune legate de eliminarea in justiției și sărăciei în lume, cele două state au deschis calea unei colaborări diplomatice fără precedent.

Principatul de Monaco este al doilea cel mai mic stat din lume după Vatican și cea mai mică a doua monarhie din lume, dar cea mai dens populată țară din lume³⁴. Starea este format din doar o municipalitate. Nu există nici o distincție geografică între stat și orașul Monaco, deși responsabilitățile Guvernului și ale municipiului sunt diferite. Acesta este un stat neutru suveran, independent care funcționează conform principiilor generale ale dreptului internațional și acordurilor speciale cu Franța.

1.2.2. State est-europene cu neutralitate controversată

Statele est-europene cu neutralitate declarată sunt Serbia și Republica Moldova. Aceste state sunt membre ale NATO PfP și urmăresc aderarea la structurile euroatlantice.

1.2.1.1. Serbia

Deși membru activ al Parteneriatului pentru Pace și Parteneriatului Euroatlantic al NATO din 2006, Serbia este un stat balcanic care și-a declarat neutralitatea militară la 26 decembrie 2007 prin Rezoluția Adunării Naționale privind protecția suveranității, integrității teritoriale și ordinii

---

³³ ASIA/IRAN - President Rohani: Iran and the Holy See together in the fight against extremism, 29 noiembrie 2015, disponibil online la: <http://www.news.va/en/news/asiairan-president-rohani-iran-and-the-holy-see-to>, accesat la 14.12.2015.

³⁴ Monaco – Overview, disponibil online la: <http://country-facts.com/en/country/europe/128-monaco/3522-monaco-overview-.html>, accesat la 13.12.2015.

constituționale a Republicii Serbia³⁵. Ulterior, Strategia Națională de Apărare a Serbiei a fost adoptată în aprilie 2009, iar Strategia de națională securitate în octombrie același an. Politica de neutralitate militară adoptată anterior nu a mai fost menționată în niciuna dintre aceste strategii. Acest fapt a creat confuzie în mediul politico-militar asupra intențiilor viitoare ale conducerii statului sârb.

Situația s-a clarificat în 9 decembrie 2015, când, spre deosebire de alte state ale Balcanilor de Vest, Serbia a declarat că nu aspiră să adere la Alianță. Cu toate acestea, aceasta urmărește aprofundarea dialogului politic și a cooperării cu NATO pe teme de interes comun. Programul de parteneriat NATO cu Serbia se axează pe sprijinul oferit pentru desfășurarea de reforme democratice, instituționale și de apărare³⁶. Mai mult, s-au deschis și primele capitole de negociere ale discuțiilor cu privire la aderarea Serbiei la UE, ceea ce adjunctul prim-ministrului sârb Zorana Mihajlovic consideră că „pune capăt tuturor dilemelor cu privire la direcție înspre care Serbia se îndreaptă³⁷”. Am putea considera în acest context, că apare o altă dilemă cu privire la situația statelor declarate neutre dar care fiind sau devenind membre UE trebuie să participe în cadrul Politicii Europene de Securitate și Apărare Comună, mecanism de securitatea colectivă.

În Strategia de Securitate Națională a Republicii Serbia se prevede că „amenințarea unei agresiuni armate împotriva Republicii Serbia este semnificativ redusă, dar nu complet exclusă, și poate apărea ca urmare a

---

³⁵ Jan Litavski, „The Controversies of Military Neutrality of Serbia”, în *The New Century*, Quarterly of Center for Euro-Atlantic Studies, august 2012, disponibil online la: <http://ceas-serbia.org/root/prilozi/05-eng.pdf>, accesat la 15.12.2015.

³⁶ *Relations with Serbia*, 9 decembrie 2015, disponibil online la: http://www.nato.int/cps/ro/natohq/topics_50100.htm, accesat la 15.12.2015.

³⁷ „End of all dilemmas, Serbia going to EU”, 14 decembrie 2015, disponibil online la: http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=12&dd=14&nav_id=96366

conflictelor armate, fie la nivel global sau regional, cauzate de conflicte de interese ale marilor puteri sau țări din regiune³⁸. De asemenea, pe lista amenințărilor la adresa securității naționale sârbe mai apar: aspirațiile separatiste ale unor grupări naționaliste și extremist-religioase, făcându-se referire în acest context la „minoritatea albaneză din Kosovo și Metohia”³⁹. Mai mult, independența Kosovo „proclamată unilateral și ilegal”⁴⁰ este considerată ca fiind cea mai mare amenințare la adresa securității Republicii Serbia. Pe lângă cele enumerate mai apar și riscuri la adresa securității⁴¹: terorismul, disputele cu utilizare de arme de foc, rebeliuni armate, proliferarea armelor de distrugere în masă, extremismul național și religios, *intelligence*-ul unor organizațiile de informații străine efectuat prin acțiuni ilegale și ascunse, crima organizată, problemele de dezvoltare socială, dezvoltarea inegală economică și demografică, nefinalizarea procesului de delimitare între statele din fosta Iugoslavie, statutul nerezolvat și situația dificilă a refugiaților și a persoanelor strămutate intern, consumul necontrolat al resurselor naturale, adicția de droguri etc.

1.2.1.2. Republica Moldova

Republica Moldova este situată în sud-estul Europei, la întrepătrunderea mai multor curenți culturale și istorice - balcanic, central-european și eurasiatic.

Republica Moldova a devenit independentă în 1991 având câteva conflicte teritoriale: Transnistria și Găgăuzia. Statul moldovean are

---

³⁸ *National Security Strategy of the Republic of Serbia*, Belgrad, octombrie 2009, p. 9, disponibil online la: <http://www.voa.mod.gov.rs/documents/national-security-strategy-of-the-republic-of-serbia.pdf>, accesat la 16.12.2015.

³⁹ *Idem*.

⁴⁰ *Idem*.

⁴¹ *Ibidem*, pp. 11-13.

neutralitate permanentă⁴² declarată unilateral prin Constituția sa din 1994, decizia de adoptare a neutralității fiind mai mult un pas tactic decât rezultatul unei agreări sau presiuni externe.

R. Moldova este membră a Comunității Statelor Independente, deși nu a semnat acorduri pe linie de cooperare militară⁴³, în același timp, fiind și stat membru NATO PfP, dar fără a-și afirma dorința de a deveni membru cu drepturi depline al NATO. Totuși, Republica Moldova cooperează cu UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate și în dimensiunea sa regională estică, Parteneriatul Estic afirmându-și dorința de integrare economică europeană.

În ce privește cadrul de securitate națională al R. Moldova, în prezent, este reglementat de Strategia securității naționale a Republicii Moldova, 2011, în care se stipulează că „în procesul de promovare a intereselor naționale se va ține cont de statutul de neutralitate permanentă al Republicii Moldova, care presupune că țara noastră nu este parte la blocuri militare și nu admite dislocarea pe teritoriul său de trupe militare sau de armamente ale altor state și ale blocurilor militare”⁴⁴ și că „riscul unei agresiuni armate împotriva Republicii Moldova este unul scăzut”⁴⁵. Totuși, ca principale amenințări la adresa securității naționale sunt identificate: „sărăcia, subdezvoltarea economică și dependența energetică, conflictul transnistrean, tensiunile din zonă și prezența militară străină, coerciția externă, factorul criminogen, corupția, problema demografică și acutizarea fenome-

---

⁴² *Constituția Republicii Moldova*, 1994, art. 11, disponibil online la: <https://www.gitbook.com/book/anatoliegolovco/constitutia-republicii-moldova/details>, accesat la 29.12.2015.

⁴³ Igor Cașu, *Aderarea Republicii Moldova la CSI*, 22.12.2011, disponibil online la: <http://www.europalibera.org/content/article/24430709.html>, accesat la 29.12.2015.

⁴⁴ *Hotărârea nr. 153 din 15.07.2011 pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova* publicată la 14.10.2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175, disponibil online la: <http://lex.justice.md/md/340510/>, accesat la 29.12.2015.

⁴⁵ *Idem*.

nului migrației, sănătatea populației, calamitățile naturale, poluarea mediului, accidentele tehnogene, insecuritatea informațională, instabilitatea sistemului financiar-bancar”⁴⁶. În același document, se mai precizează că „securitatea Republicii Moldova este afectată și de o serie de riscuri și vulnerabilități care pot degenera în amenințări în cazul ignorării și/sau al gestionării lor inadecvate ... insecuritatea societală (polarizarea societății, alcoolismul, narcomania, tabagismul etc.), instabilitatea politică și capacitățile reduse de securizare a frontierei de stat (în particular, lipsa controlului asupra segmentului ei transnistrean), terorismul, insecuritatea alimentară, influența crizelor economice și a celor financiare, inclusiv a celor externe”⁴⁷.

Din cele prezentate, putem concluziona că, de fapt, cele mai multe elemente prezentate ca fiind riscuri și amenințări reprezintă, de fapt, vulnerabilități cauzate dinspre interior așa cum este cazul unor indicatori precum: sărăcie, subdezvoltare economică, conflictul transnistrean, factorul criminogen, corupția, sănătatea populației etc. Ulterior, după acțiunile F. Ruse în Ucraina președintele statului moldovean contesta neutralitatea R. Moldova⁴⁸ conștientizând imposibilitatea actuală de a fi protejați de mecanismul euroatlantic de securitate colectivă oferit de calitatea de membru al NATO și incompatibilitatea statutului de neutralitate cu cel de membru al vreunei alianțe sau blocuri militare.

---

⁴⁶ *Idem.*

⁴⁷ *Idem.*

⁴⁸ Președintele Republicii Moldova Nicolae Timofti, în articolul *Miniștrii apărării din România și Moldova optează pentru integrarea euro-atlantică a țării noastre*, 21.08.2015, disponibil online la: <http://politmoldova.com/ministrii-apararii-din-romania-si-moldova-opteaza-pentru-integrarea-euro-atlantica-a-tarii-noastre.html>, accesat la 20.12.2015.

Capitolul 2.

State est-europene nemembre UE fără statut de neutralitate

Securitatea statelor est-europene a fost întotdeauna mai greu încercată decât cea a statelor vest-europene, iar statele nemembre NATO și UE din această regiune sunt și mai supuse riscurilor și amenințărilor complexe într-o lume din ce în ce mai volatilă și incertă.

2.1. State balcanice

Din punct de vedere al securității, moștenirea etnică și istorică a statelor balcanice l-a îndemnat pe Brzezinski să numească regiunea Balcanilor „butoiul cu pulbere al Europei”. Afirmatia rămâne valabilă în contextul în care sectorul de securitate al acestor state este încă fragmentat, nedezvoltat, supra-politizat și structurat pe baze etnice și religioase.

2.1.1. Bosnia și Herțegovina (BiH)

Bosnia-Herțegovina este o țară candidată la aderarea la UE în urma Consiliului European de la Salonic din iunie 2003.

Prima politică de securitate a BiH a fost adoptată în 2002⁴⁹. Politica de securitate a BiH este strâns legată de acțiunile UE în acest stat, de altfel UE este prezentă în Bosnia și Herțegovina, în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) și a Politicii Europene de Apărare și de Securitate (PESA). În urma îmbunătățirii situației securității în Bosnia și Herțegovina, miniștrii apărării UE au decis gradual, în decembrie 2006, o reducere a forței EUFOR/Althea de la 6.000 la 2.500 de militari și, din

---

⁴⁹ *Bosnia and Herțegovina on its way to NATO Membership*, Bosnia and Herțegovina Ministry of Defense, 2006, disponibil online la: www.csd.bg/fileSrc.php?id=1442, accesat la 14.12.2015.

septembrie 2012, la 600 militari⁵⁰, operațiile concentrându-se pe consolidarea capacităților și instruirea militarilor, păstrând în același timp, mijloacele de a contribui la capacitatea de auto-apărare a țării.

La 1 ianuarie 2008 au intrat în vigoare acordurile de facilitare a regimului de vize și de readmisie⁵¹. Un nou parteneriat european cu Bosnia și Herțegovina a fost adoptat de Consiliul European la 18 februarie 2008. Ulterior, la 16 iunie 2008, Uniunea Europeană și Bosnia și Herțegovina au semnat Acordul de Stabilizare și Asociere (ASA) a intrat în vigoare la 1 iunie 2015⁵². De asemenea, statul bosniac urmărește să adere la NATO și este membru al Parteneriatului pentru Pace din 2006. În cadrul amenințărilor identificate în documentelor naționale se numără terorismul drept pentru care BiH a realizat o Strategie⁵³ în acest sens.

În Raportul Comisiei Europene referitor la evoluția BiH în anul 2015, pe lângă terorism, printre riscuri, amenințări și vulnerabilități se mai numără⁵⁴: corupția, crima organizată, spălarea de bani, traficul și producția de droguri, traficul cu ființe umane. Mecanismele instituționale bosniace reacționează la aceste amenințări prin strategii adecvate respectiv⁵⁵: deja amintita Strategie pentru Prevenirea și Combaterea Terorismului, Strategia

---

⁵⁰ *Bosnia and Herzegovina. Membership status*, 27 mai 2015, disponibil online la: http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/bosnia-herzegovina/index_en.htm, accesat la 20.12.2015.

⁵¹ *Bosnia and Herzegovina - Relations with the EU*, disponibil online la: http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/bosnia_and_herzegovina/eu_bosnia_and_herzegovina_relations_en.htm, accesat la 14.12.2015.

⁵² *Bosnia and Herzegovina. Membership status*, loc. cit.

⁵³ *Strategy of Bosnia and Herzegovina for Preventing and Combating Terrorism 2015 - 2020*, Sarajevo, 2015.

⁵⁴ European Commission, *Commission Staff Working Document. Bosnia and Herzegovina 2015 Report* accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels, 10.11.2015, pp. 60-62, disponibil online la: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf, accesat la 20.12.2015.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 63.

privind combaterea crimei organizate pentru 2014-2016, Strategia pentru Combaterea traficului de ființe umane în Bosnia și Herțegovina și Planul de Acțiune pentru 2013-2015.

2.1.2. Muntenegru

Muntenegru aparține atât zonei Balcanilor și regiunii Mării Mediterane, ambele brăzdate de schimbări dinamice în decursul istoriei. Acesta este stat candidat la calitatea de membru al UE din 2008. Negocierile de aderare ale Muntenegrului au început la 29 iunie 2012 fiind deschise mai multe capitole de negocieri.

Politica externă și de securitate a Muntenegrului se referă în special la dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate și consolidarea cooperării regionale cu scopul de a spori încrederea și a promova pacea în Europa de Sud-Est, precum și apartenența la organizații internaționale și regionale.

Muntenegru este membru al Parteneriatului pentru Pace al NATO din 2006. După ce a fost invitat să adere la MAP, în decembrie 2009, la o reuniune a miniștrilor de externe ai NATO, la 2 decembrie 2015⁵⁶, aliații au invitat Muntenegru să înceapă negocierile de aderare la Alianță. În prezent, este cel mai avansat stat candidat la NATO.

Strategia de securitate a Muntenegrului din 2008⁵⁷ îi confirmă angajamentul de a întreprinde toate activitățile necesare, astfel încât să îndeplinească condițiile pentru integrarea sa în structuri de securitate europene și euroatlantice. În ce privește riscurile și amenințările identificate ca afec-

---

⁵⁶ *NATO's relations with Montenegro*, 2 decembrie 2015, disponibil online la: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49736.htm, accesat la 20.12.2015.

⁵⁷ *Montenegro Draft National Security Strategy*. Podgorica September 2008.

tând securitatea Muntenegrului acestea sunt⁵⁸: terorismul internațional și crima organizată, traficul de droguri, arme, migrația ilegală, traficul de ființe umane și proliferarea armelor de distrugere în masă. Pe lângă acestea mai sunt amintite catastrofele provocate de hazardele naturale sau factorul uman ca urmare a unor acțiuni teroriste, surplusul de armament uzat moral și fizic existent pe teritoriu și care este considerat ca risc major al securității statului muntegrian, infracțiunile cibernetice.

2.1.3. Macedonia

Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, ca și alte state ale Balcanilor de Vest, a fost identificată ca fiind potențială candidată la UE pe perioada Summit-ului de la Salonic din 2003. De asemenea, statul macedonean aspiră să adere la NATO, fiind membru PfP din 1995. În *Declarația dată de miniștrii de externe ai NATO asupra Politicii Ușilor Deschise* în 2 decembrie 2015, NATO „își reafirmă decizia Summit-ul de la București din 2008 și reiterată la summit-urile ulterioare că NATO va extinde invitația de aderare adresată fostei Republici Iugoslave a Macedonia imediat ce se va stabili, în cadrul ONU, o soluție reciproc acceptabilă la problema numelui”⁵⁹.

În Carta albă a Apărării, este explicată strategia de securitate și apărare a Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei. În aceasta nu se pune accent pe enumerarea riscurilor și amenințările la adresa securității, care sunt considerate că „nu sunt diferite în mod esențial de cele cu care se confruntă

---

⁵⁸ *Ibidem*, pp.6-7.

⁵⁹ *Statement by NATO Foreign Ministers on Open Door Policy*, 2 decembrie 2015, disponibil online la: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_125591.htm?selectedLocale=en, accesat la 20.12.2015.

NATO”⁶⁰, ci pe prezentarea progresului și transformării care a fost deja realizate în reforma apărării.

2.1.4. Kosovo

În anul 2008, provincia Kosovo și-a declarat unilateral independența. De atunci, a fost recunoscut de 111 din cele 193 state membre ale ONU⁶¹. Serbia și nici cinci state UE - Cipru, Grecia, România, Slovacia și Spania - nu au recunoscut încă independența Kosovo. Totuși, statele europene sunt încurajate să recunoască statul Kosovo, fapt care se va realiza devreme ce ambele, Serbia și Kosovo, își doresc să se integreze în UE.

În noiembrie 2015, Kosovo a semnat cu UE Acordul de stabilizare și asociere, o prima etapă în direcția aderării, dar sunt foarte multe probleme de rezolvat până atunci deoarece în momentul de față, Kosovo este văzut ca un stat eșuat strict dependent de sprijinul extern.

În documentul intitulat *Analiză asupra sectorului de securitate strategică a Republicii Kosovo* se precizează că aceasta „aspiră să fie o parte integrantă a structurilor regionale și globale de securitate, în special NATO, UE, OSCE și ONU”⁶². Așadar, provincia alege drumul european și euroatlantic. În acest document sunt identificate și o serie de riscuri globale cu care sistemul kosovar de securitate trebuie să se confrunte „inechitate economică, activități teroriste, crimă transnațională, arme nucleare și

---

⁶⁰ *White Paper on Defence*, Republic of Macedonia, Ministry of Defence, Skopje, octombrie 2005, p. 13.

⁶¹ *Recognized or announced the recognition of Republic of Kosova*, disponibil online la: <http://www.kosovothanksyou.com/>, accesat la 30.12.2015.

⁶² *Analysis of the Strategic Security Sector Review of the Republic of Kosovo*, Republic of Kosovo, Phristina, martie 2014, p. 7, disponibil online la: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Analysis_of_Strategic_Security_Sector_Review_of_RKS_060314.pdf, accesat la 30.12.2015.

de distrugere în masă, proliferarea armelor de calibru mic, crimă organizată inclusiv trafic și criminalitate cibernetică”⁶³.

2.2. State ex-sovietice

Acestea sunt o categorie definitorie de state ale Europei de Est și regiunii Caucazului care au fost în sfera de influență sovietică, toate acestea fiind membre ale Pactului de la Varșovia. Niciunul dintre aceste state nu este membru UE, deși unele și-au exprimat intenția de aderare. O parte sunt, în schimb, membre ale UEE.

2.2.1. Azerbaidjan

Pentru Azerbaidjan, stat situat în regiunea Caucazului, la răscrucea dintre Est și Vest, politica de securitate și vecinătate a constituit o problemă delicată ca pentru toate statele similare cu dublă valență culturală și religioasă, precum Turcia sau Cipru.

Acesta este deja parte a Uniunii Economice Eurasiatice alături de F. Rusă, Armenia și Belarus datorită dependenței economice. În același timp, Azerbaidjanul desfășoară relații cu UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate și Parteneriatului Estic. În iulie 2010, au fost lansate negocierile pentru semnarea Acordului de asociere cu UE. De asemenea, integrarea militară în NATO este considerată „o soluție strategică”⁶⁴.

Azerbaidjan participă ca un important furnizor de petrol și gaze naturale în cadrul proiectelor de tranzit energetic regional: BTC (Baku-Tbilisi-

---

⁶³ *Ibidem*, p. 15.

⁶⁴ *Azerbaijan: National Security Concept*, 2007, p. 3, disponibil online la: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=154917>, accesat la data de 20.12.2015.

Ceyhan) și BTE (Baku-Tbilisi-Erzurum)⁶⁵. De asemenea, livrează gaze naturale Turciei, Rusiei, Georgiei, Iranului. Promovează o politică energetică echilibrată de diversificare a rutelor de transport și a piețelor de desfacere pentru hidrocarburile de la Marea Caspică.

Principala problemă de securitate a Azerbaidjanului este constituită de disputa teritorială cu Armenia cu privire la Regiunea autonomă Nagorno-Karabah, autoproclamată independentă, din 1992, care se află în prezent sub control armean alături de cele 7 raioane adiacente. O altă dispută teritorială cu Armenia mai există și în legătură cu Republica Autonomă Nakhicevan, regiune autonomă situată în sud-estul Republicii Armenia, care conform Constituției, este parte integrantă a Azerbaidjanului.

În Conceptul de Securitate Națională al Republicii Azerbaidjan aprobat în 2007 sunt enumerate ca principale amenințări la adresa securității sale⁶⁶: atacuri asupra independenței, suveranității, integrității teritoriale și ordinii constituționale; separatism și extremism politic, etnic și religios; terorism și proliferarea ADM; conflicte regionale și crimă organizată transnațională; acțiuni împotriva infrastructurii energetice a statului; dependența politică, militară și economică de exterior; destabilizare economică; resurse umane inadecvate; militarizarea regională; provocările de mediu.

2.2.2. Georgia

Un alt stat al Europei, situat la joncțiunea spațiului eurasiatic - Georgia, aspiră la integrarea în structurile europene și euroatlantice având calitatea de membru NATO PfP și de membru semnatar al Acordului de

---

⁶⁵ *Îndrumar afaceri Azerbaidjan*, disponibil online la: http://www.dce.gov.ro/Materiale%20site/Indrumar_afaceri/Indrumar_afaceri_Azerbaidjan.pdf, accesat la 20.12.2015.

⁶⁶ *Azerbaijan: National Security Concept*, 2007, p. 1, disponibil online la: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=154917>, accesat la data de 20.12.2015.

asociere la UE din 2014. Fost membru al Comunității Statelor Independente (CIS), s-a retras după acțiunile invazive ale F. Ruse pe teritoriul său în 2008.

Principalele riscuri și amenințări identificate prin Conceptul Georgian de Securitate Națională sunt legate de acțiunile F. Ruse, respectiv „ocuparea teritoriilor georgiene de către Federația Rusă și actele teroriste organizate de Federația Rusă în teritoriile ocupate, dar și riscul unei agresiuni militare reînnoite din partea Rusiei”⁶⁷. În același document, mai sunt incluse ca amenințări de securitate: „încălcarea drepturilor persoanelor strămutate intern și a refugiaților din teritoriile ocupate, conflictele din Caucaz, terorismul internațional și crima organizată transnațională, provocările economice și sociale, provocările energetice, amenințările cibernetice, provocările ecologice și demografice, provocări la adresa integrării civice, distrugerea monumentelor și moștenirii culturale”⁶⁸. Așadar, principalele probleme de securitate georgiene țin de tendințele secesioniste din regiunile Abhazia și Osetia de Sud, sprijinite de F. Rusă.

Încă de la Revoluția din 2003, oficialii ruși⁶⁹ au încercat să neutralizeze și să descalifice Georgia ca stat occidental aspirant, care ar putea încuraja alte țări post-sovietice de a adopta un model democratic de guvernare. Ulterior, liderii Alianței au convenit la Summit-ul de la București din 2008, că Georgia va deveni membru al NATO, cu condiția să îndepli-

---

⁶⁷ National Security Concept of Georgia, Ministry of Foreign Affairs of Georgia, 2015, disponibil online la: <http://www.mfa.gov.ge/MainNav/ForeignPolicy/NationalSecurityConcept.aspx?lang=en-US>

⁶⁸ Idem.

⁶⁹ Acest lucru a inclus sprijinul și sponsorizarea mișcărilor separatiste, ocupație teritorială și partiție, revoltă militară, comploturi terorist și propagandă. A se vedea în detaliu: *Georgia's Security Challenges and Policy Recommendations*, Policy Brief Number One, July 2012, p. 2, disponibil online la: http://csis.org/files/publication/120716_Georgia_Policy_Brief_One.pdf, accesat la 20.12.2015.

nească toate cerințele necesare. În același an, Rusia a intervenit în Osetia de Sud motivând că asaltul armatei georgiene asupra regiunii a constituit „un genocid asupra populației de naționalitate rusă”⁷⁰ de acolo. Într-adevăr, în perioada respectivă au murit peste 850 de oameni. Ulterior, un raport al UE arată că „ambele părți în conflict au încălcat dreptul internațional”⁷¹, așadar, atât Georgia, cât și Federația Rusă. Totuși, Georgia acționa asupra regiunii care era o parte a statului său național, așadar poate fi considerată o acțiune de restabilire a ordinii publice pe teritoriul propriu, dar F. Rusă încălca teritoriul național al altui stat suveran care intenționa să iasă din sfera sa de influență căutând să se înregistreze în NATO. Deși politica rusă de intimidare la adresa statului georgian și a structurii euro-atlantice au continuat, invitația adresată Georgiei de a adera a fost reconfirmată la Summit-urile ulterioare ale NATO din 2009, 2010, 2012 și 2014.

Ceea ce este cert, pentru mediul internațional de securitate este că această criză georgiană a fost factorul declanșator vizibil care a dus la schimbarea percepției asupra relațiilor est-vest și la fricțiuni diplomatice între SUA și F. Rusă, fapt ce a determinat specialiștii să se gândească la posibilitatea începerii unui alt război rece.

2.2.3. Armenia

Armenia cooperează cu NATO în domeniul reformei instituționale democratice de apărare, dar și în alte domenii, inclusiv cel al operațiunilor de menținere a păcii. Planul de acțiune al Parteneriatului Individual (IPAP)

---

⁷⁰ Nikolai N. PETRO, „The Russia Georgia War: Causes and Consequences”, în *Global Dialogue*, Volume 11, Winter/Spring 2009, disponibil online la: <http://www.worlddialogue.org/content.php?id=439>, accesat la 29.10.2015.

⁷¹ Katherine ILIOPOULOS, *EU Report Targets Both Sides in Georgia-Russia Conflict*, 30 septembrie 2009, disponibil online la: <http://www.crimesofwar.org/commentary/eu-report-targets-both-sides-in-georgia-russia-conflict/>, accesat la 29.10.2015.

stabilește programul de cooperare dintre Armenia și NATO și stabilește o foaie de parcurs amplu de reforme. Totuși, Armenia nu caută aderarea la NATO ci doar cooperarea politică. De asemenea, cu UE, Armenia cooperează în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV). Asistența UE pentru Armenia a fost parțial revizuită la sfârșitul anului 2013, ca urmare a deciziei sale de a nu urmări crearea unei zone de liber schimb cu UE, ci a ales să participe în cadrul UEE. Așadar, în ambele sectoare, economic și securitate, a ales un drum separat de cel european și euroatlantic dorit de multe state fost comuniste.

În ce privește riscurile și amenințările la adresa securității sale, în Strategia de Securitate Națională a Armeniei se stipulează că „problema-cheie a securității naționale a Republicii Armenia este soluționarea conflictului din Nagorno Karabah”⁷². Mai mult, Azerbaidjanul este văzut ca fiind principalul său agresor. Pe lista amenințărilor externe mai apar⁷³: conflictele etnice, tulburări interne și activitățile militare desfășurate în statele vecine, perturbarea tranzitului prin statele vecine, slăbirea sau ineficiența alianțelor strategice (cu referire directă la CSI), terorismul și crima transnațională, dependența energetică (față de F. Rusă), izolarea armenilor de proiectele regionale, declinul identității naționale și culturale în diaspora armeană, epidemii și dezastre naturale.

2.2.4. Belarus

Republica Belarus este localizată în zona centrală a Europei, învecinându-se cu Polonia, Lituania, Letonia, Rusia și Ucraina.

---

⁷² *Republic of Armenia National Security Strategy* approved at the session of National Security Council at the RA President office on January 26, 2007, disponibil online la: http://www.mfa.am/u_files/file/doctrine/Doctrineeng.pdf, accesat la 21.12.2015.

⁷³ *Ibidem*, pp. 3-4.

Federația Rusă este aliatul strategic și partenerul comercial major al Belarusului; între 2006-2011, cifra de afaceri între Belarus și Rusia a crescut de 1,5 ori și a ajuns la 39,4 miliarde de dolari⁷⁴. Colaborarea dintre cele două state se realizează și prin participarea la Comunitatea Statelor Independente (CIS), fiind unul dintre membrii fondatori a acesteia.

În ce privește relația cu comunitatea europeană și euroatlantică, Belarusul este membru al Parteneriatului Estic al UE și al NATO PfP. Relațiile comerciale cu UE, sunt intense, de exemplu, în prima jumătate a anului 2012, ponderea exportului din Belarus către UE s-a ridicat la 45,6% din volumul total al exporturilor statului⁷⁵. Ulterior, statul belarus a devenit și membru al UEE. O componentă importantă a politicii externe a statului Belarus o reprezintă participarea în procesele regionale de securitate. Principalul document al politicii de securitate a Belarusului îl reprezintă Doctrina militară adoptată în 2002⁷⁶, orientată Belarusul este parte a Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC) care mai include Armenia, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia, Tadjikistan și Uzbekistan. De asemenea, în domeniul securității, Belarus este și membru NATO PfP și partener de dialog al Organizației de Cooperare de la Shanghai⁷⁷. Se observă deci, că Belarusul duce o politica de securitate deschisă către cooperare și parteneriat în cadrul mecanismelor regionale atât estice, cât și vestice.

Politica militară belarusă este un element important al politicii interne și externe vizând asigurarea securității naționale, prevenirea războiului și conflictelor armate și consolidarea stabilității strategice.

---

⁷⁴ *Belarus – facts*, 2014, disponibil online la: http://belarusfacts.by/en/belarus/politics/foreign_policy/, accesat la 25.12.2015.

⁷⁵ *Idem*.

⁷⁶ *Basis of Belarus Military Policy*, disponibil online la: http://www.mil.by/en/military_policy/basic/, accesat la 26.12.2015.

⁷⁷ *Idem*.

2.2.5. Ucraina

Ucraina este un stat membru al NATO PfP care are și un Parteneriat strategic cu organizația euroatlantică de securitate. Documentele fundamentale care continuă să definească relația dintre NATO și Ucraina sunt Carta pentru un Parteneriat Distinct între Ucraina și NATO (09/07/1997) și Declarația de completare a Cartei pentru un Parteneriat Distinct (08/21/2009)⁷⁸. Relațiile de politică externă ale Ucrainei mai sunt definite de semnarea Acordului de Asociere cu UE, calitatea de membru al OSCE din 30 ianuarie 1992, și cea de stat-fondator al CSI (nu a semnat Statutul Comunității, așadar nu are calitatea *de jure* de membru al acesteia).

În Carta Albă a Forțelor Armate Ucrainene din 2011 se pune accent pe „colaborarea bilaterală Ucraina – F. Rusă și îndeplinirea activităților prezentate în Carta parteneriatului strategic Ucraina – SUA”⁷⁹. Ulterior, după agresiunea suferită din partea F. Ruse cu încălcarea teritoriului național și preluarea forțată a Crimeii, în noua Doctrină Militară a Ucrainei din 2015 „agresiunea rusă este considerată cea mai gravă amenințare militară care include ocupare temporară a Crimeii și agresiunea exercitată în anumite zone ale Donețk-ului și Lugansk-ului”⁸⁰. Alte amenințări sunt subsecvente tot politicii revizioniste a F. Ruse precum „acumularea de trupe în imediata apropiere a frontierei ucrainene, desfășurarea de arme nucleare tactice în Crimeea, militarizarea teritoriilor ocupate temporar, prezența unor contingente militare ruse în Transnistria, intensificarea activităților

---

⁷⁸ *Distinctive partnership between Ukraine and NATO*, 2012, disponibil online la: <http://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/euroatlantic-cooperation/ukraine-nato>, accesat la 27.12.2015.

⁷⁹ *White Book 2011. Armed Forces of Ukraine*, Ministry of Defence, Kyiv, 2012, p. 55, disponibil online la: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=167335>, accesat la 27.12.2015.

⁸⁰ *President approved new edition of Military Doctrine of Ukraine*, 24 septembrie 2015, disponibil online la: <http://www.president.gov.ua/en/news/prezident-zatverdiv-novu-redakciyu-voyennoyi-doktrini-ukrayi-36019>, accesat la 28.12.2015.

subversive și de recunoaștere ale forțelor speciale ruse menite să destabilizeze situația internă din Ucraina”⁸¹.

2.2.6. Federația Rusă

Federația Rusă este stat eurasiatic localizat în partea estică a Europei și partea nordică a Asiei⁸². Importanța economică a acesteia este dată în principal de bogatele resurse energetice de petrol, gaze naturale și cărbune⁸³ deținute. De asemenea, F. Rusă este ce-a de-a doua mare putere militară globală⁸⁴, acest element constituind unul dintre atuurile importante de politică externă ale acesteia.

F. Rusă deține o paletă largă de relații de diferite tipuri, noi amintindu-le în special pe cele mai importante economice și de securitate, relevante pentru tema abordată. Astfel, statul rus este membru fondator al Uniunii Economice Eurasiatice, membru al OSCE, G8, APEC și CSI (organizații cu rol în securitatea europeană) și BRICS (organizație economică influență compusă din state emergente). În ce privește cooperarea practică civilă și militară cu NATO, aceasta a fost suspendată în urma intervenției F. Ruse în Ucraina pe care aliații o condamnă. În momentul de față relațiile NATO – F. Rusă sunt tensionate.

Vladimir Putin a modificat progresiv politica internă și externă de securitate rusă oscilând de la atitudini naționaliste către imperialiste fapt

---

⁸¹ *Idem.*

⁸² *Russian Federation — Key Geographical Data*, 1 ianuarie 2013, p. 1, disponibil online la: http://economy.gov.ru/wps/wcm/connect/a27fe1004d750c86a0d0bdc05beb4f7e/facts_march2013_f.pdf?MOD=AJPERES, accesat la 28.12.2015.

⁸³ În 2011, F. Rusă deținea locul 2 în lume la producția de petrol și gaze naturale și locul 5 la producția de cărbune. A se vedea pe larg: *Russian Federation — Key Geographical Data*, 1 ianuarie 2013, p. 4, disponibil online la: http://economy.gov.ru/wps/wcm/connect/a27fe1004d750c86a0d0bdc05beb4f7e/facts_march2013_f.pdf?MOD=AJPERES, accesat la 28.12.2015.

⁸⁴ *Global Fire Power*, disponibil online la: <http://www.globalfirepower.com/>, accesat la 28.10.2015.

reflectat în manifestări izolaționiste și xenofobie promovate deopotrivă în plan extern care au culminat în cele din urmă în conflict armate cu încălcarea dreptului internațional prin intruziunile în teritoriile statelor suverane recunoscute ale Georgiei (în Osetia de Sud și Abhazia) și Ucrainei (în Crimeea).

În doctrina militară rusă din anul 2010, printre principale pericole militare externe se identifică: „dorința NATO de a-și înzestra potențialul de forță cu funcții globale efectuate cu încălcarea normelor de drept internațional și de a-și muta infrastructura militară în țările membre situate mai aproape de granițele Federației Ruse, inclusiv prin extinderea blocului”⁸⁵, „desfășurarea de contingente de trupe ale statelor străine (grupuri de state) pe teritoriile statelor învecinate Federației Ruse și aliaților săi sau în apele adiacente”⁸⁶ și „crearea și implementarea de sisteme de apărare anti-rachetă strategică care subminează stabilitatea globală și încalcă corelația stabilită de forțe în domeniul rachetelor nucleare dar și militarizarea spațiului cosmic și implementarea de sisteme strategice nenucleare de arme de precizie”⁸⁷. Așadar, pornind de la realitatea actuală în care NATO își reafirmă constant politica „ușilor deschise” față de statele europene dornice de integrare, în care se instalează elemente ale scutului antirachetă pe teritoriile unor state situate pe flancul de est al NATO (Polonia, România și Bulgaria), iar „șase unități de comandă sunt activate în Lituania, Letonia,

---

⁸⁵ *The Military Doctrine of the Russian Federation approved by Russian Federation presidential edict on 5 February 2010*, p. 3, disponibil online la: http://carnegieendowment.org/files/2010_russia_military_doctrine.pdf, accesat la 28.10.2015.

⁸⁶ *Idem.*

⁸⁷ *Ibidem*, p. 4.

Estonia, Polonia, Bulgaria și România”⁸⁸ și adăugând ceea ce se prezintă în publicația online RT⁸⁹, ca fiind opinia Consiliul de Securitate Rus, că cea mai nouă strategie de securitate americană este în mod evident „anti-rusă”⁹⁰, nu este greu să constatăm tendința oficială a Rusiei în materie de politică externă și securitate. Mai mult, președintele rus a declarat recent că intenționează să amendeze Strategia de securitate 2020 astfel încât să „preîntâmpine izolarea Rusiei de restul lumii prin promovarea unei politici externe proactive”⁹¹. În același timp, referindu-se la statutul propriu al F. Ruse, în Strategia de Securitate 2020 se afirmă că, în general, s-au întrunit condițiile prealabile care să genereze încredere cu privire la capacitatea de preempțiune a amenințărilor interne și externe la adresa securității naționale, precum și pentru dezvoltarea dinamică pentru transformarea Rusiei într-un lider mondial în domeniile: progres tehnologic, calitatea vieții și influența asupra afacerilor mondiale.

---

⁸⁸ *NATO Activates Six Command Units on Eastern Flank with Russia*, 1 septembrie 2015, disponibil online la: <http://www.defensenews.com/story/defense/international/europe/2015/09/01/nato-activates-six-command-units-eastern-flank-russia/71550678/>, accesat la 28.10.2015.

⁸⁹ RT este o extensie online a rețelei de televiziune finanțată de statul rus „Russian Today”. A se vedea detalii la: [https://en.wikipedia.org/wiki/RT_\(TV_network\)](https://en.wikipedia.org/wiki/RT_(TV_network)).

⁹⁰ *‘Clearly anti-Russian’ – Moscow blasts latest US national security strategy*, 25 martie 2015, disponibil online la: <http://www.rt.com/politics/243981-russia-america-security-strategy/>, accesat la 23.09.2015.

⁹¹ *Putin Orders Changes in Russia's National Security Strategy*, 22.10.2015, disponibil online la: <http://sputniknews.com/russia/20151022/1028916997/putin-russia-national-security-strategy.html>, accesat la 27.10.2015.

Capitolul 3.

Riscuri și amenințări la adresa statelor europene nemembre NATO și posibilități viitoare de securitate

După analizarea arealelor de relații diplomatice, economice și istorice și a documentelor strategice de securitate și apărare ale statelor nemembre NATO ale Europei, le-am împărțit în categorii aferente după următoarele criterii: existența/inexistența statutului de neutralitate, poziționarea geografică în Europa, moștenirea istorică și culturală (influența/lipsa influenței occidentale, sovietice sau balcanice) și integrarea în/aderarea la organizații de securitate/economice (NATO PfP, UE, UEE, CIS, OSCE) considerate importante pentru cadrul de securitate al Europei.

În funcțiile de criteriile amintite pe care le-am considerat relevante din punct de vedere al asigurării securității acestora am constatat că ipoteza de la care am plecat, aceea că *statele prezintă un corpus comun de riscuri și amenințări comune în cadrul grupurilor identificate de noi* se verifică cel puțin în ce privește o parte a acestora. De exemplu, ipoteza s-a verificat în ce privește statele est-europene nemembre UE fără statut de neutralitate împărțite în cele două categorii distincte, cea a statelor balcanice și cea a statelor ex-sovietice, care se lovesc de amenințarea comună legată de ostilitatea afișată a F. Ruse cu privire la integrarea unora dintre ele în comunitatea euroatlantică. Mai mult, statele neintegrate ale regiunii Mării Negre și a Balcanilor se confruntă în continuare cu rămășițele comunismului, dar și cu tranziția de la o societate închisă și o economie la fel de izolată către valori democratice și economie de piață.

3.1. Grila de riscuri și amenințări a statelor nemembre NATO din Europa

O primă concluzie reieșită din analiza documentelor de securitate și apărare ale statelor europene nemembre NATO este aceea că amenințările la adresa securității, riscurile și vulnerabilitățile cu care acestea se confruntă au o trăsătură comună fundamentală *caracterul transfrontalier și internaționalizat*. Așadar, din corpusul de riscuri și amenințări comune tuturor statelor nemembre NATO din Europa fac parte cele care au această trăsătură: terorismul a devenit internațional, traficul cu droguri, persoane, arme și tehnologii cu destinație dublă și organizațiile crimei organizate au devenit transfrontaliere, proliferarea armelor de distrugere în masă, extremismul militant depășește limitele granițelor statelor, uniunilor de state și chiar a civilizațiilor etc. În ce privește prima categorie identificată, cea a *statelor cu statut de neutralitate* constatăm că include exclusiv state vestice, cu moștenire occidentală comună care au fost agreate de statele din zonă cu acest statut asumat mai degrabă din rațiuni de politică internă decât ca rezultat al unor presiuni externe.

Statele membre UE beneficiază, ca urmare a mecanismului politicii de securitate comune instituit la nivelul organizației și spre diferență de cele nemembre UE, de protecția oferită de articolul 42 (7) din Tratatul de la Lisabona care are un conținut similar articolului 5 din Tratatul de la Washington și a fost invocat, de către Franța, pentru prima dată în istoria UE cu ocazia atentatelor de la Paris din 13 noiembrie 2015.

Statele neutre nemembre UE sunt împărțite geografic atât în vestul, cât și în estul Europei. Elveția – stat vestic - se demonstrează a fi un model modern de *neutralitate pozitivă* agreat de comunitatea internațională.

Astfel, statutul de neutralitate adoptat îi permite implicarea în instaurarea păcii și securității internaționale prin participarea la operații NATO în calitate sa de membru NATO PfP. Pe de altă parte, Serbia și R. Moldova sunt state cu neutralitate controversată care încă își caută locul în sistemul relațiilor internaționale. Pe când Serbia pare că a lăsat în urmă frustrările cu declararea independenței Kosovo și s-a decis spre un drum european și euroatlantic, R. Moldova oscilează între est și vest, iar moștenirea sovietică pregnantă dublată de conflictul transnistrean care o pune în imposibilitatea de a se integra în NATO sau a adera la UE pentru că nu îndeplinește o condiție de bază stipulată în documentele de aderare la respectivele organizații.

În cea ce-a doua mare categorie a *statelor fără statut de neutralitate* constatăm că nu se încadrează niciun stat *vestic* sau *membru al UE*. Așadar, avem o categorie a statelor est-europene nemembre UE care, în funcție de moștenirea lor istorică pot fi împărțite în *balcanice* (de fapt, foste componente ale Iugoslaviei) și *ex-sovietice* (foste membre ale Uniunii Republicii Socialiste Sovietice).

În anexa nr. 2, prezentăm o tipologie sumară a riscurilor și amenințărilor identificate în funcție de comunalitatea sau individualitatea lor pe categorii și subcategorii de state nemembre NATO pentru a reliefa confirmarea ipotezei de lucru, și anume, aceea că, riscurile și amenințările identificate și definite de respectivele țări la adresa securității țin de apartenența la structuri suprastatale cu rol în domeniul securității, spațiul geografic și istoria comună a acestora.

Prima concluzie referitoare la problematica studiată este aceea că nu există o uniformizare la nivelul statelor europene nemembre NATO asupra

terminologiei domeniului securității în ce privește încadrare diferitelor fenomene sau acțiuni în categorii de riscuri, amenințări și vulnerabilități. De exemplu, în strategiile Irlandei, Finlandei și Maltei atacurile cibernetice sunt încadrate ca amenințări dar în documentele de securitate austriece acestea constituie un risc la adresa securității naționale, iar Muntenegru cuprinde riscurile și amenințările împreună, printre acestea referindu-se și la cele cibernetice.

La o privire de ansamblu asupra riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților (R/A/V) preponderente în documentele de securitate ale statelor nemembre NATO din Europa (vezi anexa nr. 3), se constată că pe primele locuri ca preponderență apar terorismul, crima organizată, atacurile cibernetice, dezastrele naturale, conflictele regionale, politica F. Ruse, dependența de alte state și militarizarea regională. Comparând cele identificate cu fenomenele care afectează în momentul de față securitatea europeană și globală (respectiv, terorismul internațional, conflictele din Ucraina și Siria și politica revizionistă afișată de F. Rusă care a utilizat ca instrumente politice atât resursele energetice asupra statelor dependente de ea cât și instrumentul militar) putem constata o oarecare adaptare a documentelor strategice ale statelor vizate la actualitatea modificărilor scenei internaționale.

Cele mai ferite de amenințări par a fi statele neutre de dimensiuni mici, neintegrate în structuri economice. Doar Vaticanul identifică ca amenințări la adresa securității sale terorismul și extremismul religios, date fiind evoluțiile actuale ale organizațiilor teroriste islamice. Dintre statele neutre neintegrate, pe lângă statele mici (Liechtenstein, San Marino, Vatican și Principatul de Monaco), face parte și Elveția care, din punctul nostru de vedere, reprezintă un model de neutralitate de succes reliefat în

nivelul ridicat de trai al cetățenilor săi. Amenințările conținute în strategia sa de securitate națională face referire la categorii largi de riscuri (dezastre naturale, situații de urgență provocate de om și situații ce urmăresc atingerea suveranității statului și drepturile cetățenilor), așadar provocări diferite de cele conținute în strategiile naționale ale statelor UE.

În ce privește riscurile și amenințările comune identificate pe subcategorii de state europene nemembre NATO, constatăm că *terorismul*, una dintre principalele amenințări incluse în Strategia Europeană de Securitate (SES)⁹², reprezintă cea mai pregnantă provocare care se regăsește în strategiile de securitate ale majorității statelor nemembre NATO dar membre UE care dețin și strategii contrateroriste (cu excepția Suediei, care deși are un în lucru din august 2014, încă nu a definitivat-o⁹³). Mai mult, terorismul este identificat ca amenințare la 14 dintre cele 22 de state la care se face referire în studiul de față. Federica Mogherini, Înalțul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate al Uniunii Europene, constata că SES nu este actualizată cu noile provocări la adresa securității europene drept pentru care pentru 2016 se urmărește emiterea unui nou document de acest gen. Un domeniu ce trebuie inclus în noua strategie europeană este cel al provocărilor cibernetice fapt sesizat de specialiști europeni în domeniu⁹⁴ și materializat deja în strategii aferente de către Austria, Finlanda, Irlanda și Malta. Aceeași categorie de state a celor neutre vest-europene membre

---

⁹² Pe lângă terorism, în Strategia Europeană de Securitate mai sunt identificate ca amenințări cheie la adresa securității: proliferarea armelor de distrugere în masă (AMD), conflictele regionale, statele eșuate și crima organizată. A se vedea: *European Security Strategy. A secure Europe in a better world*, Brussels, 12 December 2003, pp. 3-5.

⁹³ http://cybersecurity.bsa.org/assets/PDFs/country_reports/cs_sweden.pdf

⁹⁴ Annegret BENDIEK, Markus KAIM, „New European Security Strategy – The Transatlantic Factor”, în *SWP Comments 34*, German Institute for International and Security Affairs, June 2015, p. 5, disponibil online la: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2015_C34_bdk_kim.pdf, accesat la 06.01.2016.

UE, non-membre NATO pun accent în strategiile de securitate pe combaterea amenințărilor la adresa infrastructurii critice – energetice, sisteme de comunicații și rețele de transport – și migrația ilegală.

În ce privește comparația dintre statele vestice și cele estice, se constată că unele provocări de securitate sunt resimțite mai acut în statele estice în care procesul de democratizare și dezvoltarea economică sunt încă în curs. Astfel, cele din urmă sunt afectate cu preponderență de terorism, crimă organizată, dependența de alte state (cu prioritate dependența energetică sau economică de F. Rusă), militarizarea regională, dezastre naturale, conflicte regionale, dispute teritoriale și proliferarea ADM.

Există și o serie de provocări considerate importante doar de unele dintre state, de exemplu, schimbările climatice, statele eșuate și litigiile maritime (Finlanda), pirateria și integrarea eșuată (Austria), insecuritatea alimentară, instabilitatea politică (R. Moldova), spălarea de bani (BiH), surplusul de armament neexplodat (Muntele Negru), ineficiența alianțelor strategice (Armenia), politica de extindere a NATO (F. Rusă).

3.2. Neutralitatea militară – o soluție posibilă pentru statele ex-comuniste nemembre NATO?

Statele europene nemembre NATO trebuie să își întărească securitatea prin mecanisme adiacente. O categorie specială de state europene este cea a membrilor Programului PfP. Prin acest mecanism, un număr de 18 state europene desfășoară relații de parteneriat cu NATO, cadru în care acestea sunt sprijinite pentru a-și construi un mediu democratic solid, a-și menține stabilitatea politică și a-și moderniza forțele armate.

În prezent, există patru țări partenere care aspiră la aderarea la NATO: Bosnia-Herțegovina, Georgia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și Muntenegru. Dar, în momentul de față, deși Rusia consideră inițiativa ca fiind „un pas spre confruntare”⁹⁵, singurul stat cu perspectivă reală de integrare în NATO pe termen scurt sau mediu este Muntenegru. Totuși, există și o serie de state europene care nu au agreat încă sau nu intenționează să agreeze mecanismul colectiv euroatlantic de securitate, dar au apelat la alte soluții de securitate potrivit intereselor și cursului istoric propriu (de exemplu, statele membre ale CSI și OSCE: Belarus, Armenia, Azerbaidjan, care recent au aderat la UEE, coordonată de Federația Rusă, care se dorește a deveni contraponderea eurasiatică a UE).

O altă categorie de state europene o reprezintă cele care nu sunt înregimentate în NATO sau UE, drept pentru care nu beneficiază de sistemele de apărare colectivă (Parteneriatul pentru Pace al NATO sau Politica de Securitate și Apărare Comună a UE), situație în care sunt mai vulnerabile în fața unei eventuale agresiuni armate a unui stat revizionist mai puternic, precum F. Rusă, dar optează pentru un drum european și/sau euroatlantic (Serbia, R. Moldova, Ucraina, Georgia etc.). Ca opțiune politică, unele state europene și-au declarat, prin diverse documente interne, statutul de neutralitate. Cel mai sensibil s-a demonstrat a fi statutul de neutralitate permanentă care incumbă statelor neparticiparea în alianțe sau blocuri militare.

Statele vest-europene cu neutralitate permanentă care sunt încadrate geografic între statele celor două alianțe complementare (NATO și UE), prin asumarea acestui statut nu au făcut decât să își maximizeze realizarea

---

⁹⁵ *Russia says Montenegro's invitation to NATO is 'confrontational step*, 3 decembrie 2015, disponibil online la: <http://en.delfi.lt/central-eastern-europe/russia-says-montenegros-invitation-to-nato-is-confrontational-step.d?id=69745252>, accesat la 28.12.2015.

intereselor naționale (Elveția, Austria, Malta). Dar pentru statele disputate între două influențe opuse, cu moștenire sovietică pregnantă, s-a demonstrat prin acțiunile din Ucraina (fost stat neutru până la intervenția F. Ruse pe teritoriul său național prin preluarea Crimeii în 2014) că respectarea neutralității, văzută ca neafiliere la mecanisme de securitate occidentale, nu aduce neapărat un plus de securitate națională. Considerăm că R. Moldova are, în prezent, aceeași problemă cu un statut de neutralitate permanentă nerecunoscut de comunitatea internațională deoarece „în lipsa unor recunoașteri și garanții internaționale, nu putem fi în prezența neutralității permanente ale cărei efecte să fie efectiv opozabile în plan internațional”⁹⁶. Așadar, o neutralitate permanentă nerecunoscută de comunitatea internațională nu prezintă nicio garanție de securitate pentru statele ex-sovietice pe care F. Rusă urmărește să le recupereze în sfera sa de influență prin menținerea sau încorporarea în diferite mecanisme de cooperare controlate de aceasta, precum cele al Comunității Statelor Independente și Uniunii Economice Eurasiatice. Mai mult, statutul de neutralitate permanentă al unor state europene este contradictoriu statutului de membru în cadrul unor organizații regionale de securitate – NATO, OSCE, CSI.

---

⁹⁶ Alexandru Bolintineanu, Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, *Drept internațional contemporan*, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Editura All Beck, București, 2000, p. 90.

Concluzii

Scopul lucrării de față l-a constituit studierea principalelor riscuri și amenințări de securitate la adresa statelor europene care nu sunt membre NATO. În demersul științific am plecat de la ipoteza, verificată în parte pe parcursul studiului, că anumite grupuri de state care au caracteristici comune precum statutul de neutralitate, calitatea de membru/nemembru al UE, regiunea geografică (vestică sau estică) sau moștenirea istorică și culturală (occidentală, balcanică, ex-sovietică) sunt afectate de unele riscuri și amenințări similare de securitate.

Concluzia esențială a studiului de față este aceea că riscurile și amenințările la adresa acestor state nu sunt diferite de cele ale statelor NATO, ci doar sunt resimțite mai acut deoarece acestea sunt nevoite să își asigure securitatea prin mecanisme distincte, și cu acțiune sectorială diferită de abordarea cuprinzătoare oferită de NATO, definitive prin cooperări și parteneriate încheiate individual cu organizații cu dimensiune de securitate și apărare, precum NATO, CSI, OSCE, sau cu state mai puternice cu interese de securitate în regiune (SUA, F. Rusă).

Cu atât mai mult amenințările la adresa securității statelor nemembre NATO sunt percepute mai acut în momentul actual în care: migrația a căpătat dimensiuni nemaiîntâlnite ca urmare a exodului spre Europa a populațiilor, cu predilecție siriene și irakiene, afectate de conflictele din Orientul Mijlociu; terorismul reprezintă un fenomen exacerbat și din ce în

ce mai prezent care afectează „din umbră”⁹⁷ țările membre ale NATO (atacuri teroriste numeroase inițiate de *Daesh*⁹⁸ au survenit în 2015 în special în Franța⁹⁹ și Turcia¹⁰⁰), conflictul sirian care pare să afecteze toată comunitatea internațională și acțiunile revizioniste ale Rusiei au stârnit reacții de teamă în rândul statelor sale vecine, membre sau nemembre NATO deopotrivă, determinându-le să întreprindă măsuri sporite pentru securizarea frontierelor naționale.

În paradigma actuală de securitate, unele statele ex-sovietice, precum Ucraina sau Georgia își doresc integrarea în NATO, eforturile în acest sens fiind uriașe. Statele în cauză se află în imediata proximitate a Rusiei, drept pentru care deși opiniei publice internă din respectivele state înclină spre un drum euroatlantic, prezența americană în zonă este văzută de Rusia ca afectându-i direct interesele de securitate. Mai concret, prin ancorarea acestor state în structurile euroatlantice, Rusia va avea un rol diminuat pe scena internațională. Astfel, mizele geopolitice din Europa de Est sunt extrem de mari. În acest context, anexarea de către Rusia a Crimeii a dus la alterarea relațiilor dintre actorii geopolitici SUA și F. Rusă, situație care conduce la perturbarea „echilibrului de putere” în arealul sistemului european de securitate și la reșezarea acestuia și la nivel global.

---

⁹⁷ Într-o carte a anului trecut, precizăm, referindu-mă la statele occidentale că „terorismul, ... îndeosebi cel de sorginte extremist religioasă reprezintă amenințarea strategică cea mai gravă la adresa democrației și libertății, a vieții și proprietății”. A se vedea: Mirela Atanasiu, Lucian Stăncilă, *Terorismul – Răul din umbră al începutului de secol*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014, p. 50.

⁹⁸ Auto-proclamatul Stat Islamic.

⁹⁹ În Franța, au avut loc două atacuri teroriste grave. Primul a avut loc asupra sediului revistei satirice „Charlie Hebdo”, în 7 ianuarie 2015, și s-a soldat cu 12 persoane decedate și 11 rănite. Al doilea, din 13 noiembrie 2015, a constat într-o serie de atacuri inițiate concomitent asupra unor obiective urbane aglomerate, a înregistrat 130 de persoane decedate și peste 350 de răniți.

¹⁰⁰ În Turcia, la 10 octombrie 2015, a avut loc cel mai grav atac terorist în apropierea gării centrale din Ankara. Atacul a înregistrat 95 de morți și 246 răniți.

Bibliografie

I.Documente oficiale naționale și internaționale

1. Department of Defence and Defence Forces, *Strategy Statement 2015 – 2017*, martie 2015.
2. ****Austrian Security Strategy Security in a new decade - Shaping security*, Armed Forces Printing Centre, Republic Osterreich, Viena, iulie 2013.
3. ****National Security Strategy of the Republic of Serbia*, Belgrad, octombrie 2009.
4. ****Constituția Republicii Moldova*, 1994.
5. ****Bosnia and Herțegovina on its way to NATO Membership*, Bosnia and Herțegovina Ministry of Defense, 2006.
6. ****Strategy of Bosnia and Herzegovina for Preventing and Combating Terrorism 2015 - 2020*, Sarajevo, 2015.
7. European Commission, *Commission Staff Working Document. Bosnia and Herzegovina 2015 Report* accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels, 10.11.2015.
8. ****Montenegro Draft National Security Strategy*. Podgorica September 2008.
9. *** „Finnish Security and Defence Policy 2012, Government Report”, în *Prime Minister’s Office Publications* nr. 1/2013.
10. ****Finland’s Cyber security Strategy*, Rezoluția Guvernului din 24.01.2013, Helsinki, Finlanda, 2013.
11. ***European Commission, *Special Eurobarometer 371. Internal security*, noiembrie 2011.
12. *White Paper on Defence*, Republic of Macedonia, Ministry of Defence, Skopje, octombrie 2005.
13. ****Analysis of the Strategic Security Sector Review of the Republic of Kosovo*, Republic of Kosovo, Phristina, martie 2014.
14. ****Azerbaijan: National Security Concept*, 2007.
15. ****National Security Concept of Georgia*, Ministry of Foreign Affairs of Georgia, 2015.
16. ****Republic of Armenia National Security Strategy* approved at the session of National Security Council at the RA President office on January 26, 2007.
17. ****Distinctive partnership between Ukraine and NATO*, 2012.
18. ****White Book 2011. Armed Forces of Ukraine*, Ministry of Defence, Kyiv, 2012.
19. ****Hotărârea nr. 153 din 15.07.2011 pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova* publicată la 14.10.2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175,
20. ****Sweden’s Defence Policy 2016 to 2020*, 01.06.2015.
21. ****White Paper on Defence*, Irlanda, august 2015.

22. ****Digital Malta. National Digital Strategy 2014-2020*, 24 martie 2014.

II. Literatură de specialitate

1. *** „Russia's Foreign Policy toward the Caucasus under Vladimir Putin”, în *Central Asia and the Caucasus*, № 4/ТОМ 11/2010.
2. *** *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Sixth Edition, Oxford University Press, 2000.
3. ATANASIU, Mirela; STĂNCILĂ, Lucian, *Terorismul – Răul din umbră al începutului de secol*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014.
4. BOLINTINEANU, Alexandru; NĂSTASE, Adrian; AURESCU, Bogdan, *Drept internațional contemporan*, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Editura All Beck, București, 2000.
5. *Georgia's Security Challenges and Policy Recommendations*, Policy Brief Number One, July 2012.
6. ILIOPOULOS, Katherine, *EU Report Targets Both Sides in Georgia-Russia Conflict*, 30 septembrie 2009.
7. LITAVSKI, Jan, „The Controversies of Military Neutrality of Serbia”, în *The New Century*, Quarterly of Center for Euro-Atlantic Studies, august 2012.
8. PETRO, Nikolai N., „The Russia Georgia War: Causes and Consequences”, în *Global Dialogue*, Volume 11, Winter/Spring 2009.
9. THOMPSON, Wayne C., „Nordic, Central, and Southeastern Europe 2015-2016”, în *The world today*, Rowman & Littlefield, 2015.

III. Materiale accesate online

1. ‘Clearly anti-Russian’ – Moscow blasts latest US national security strategy, 25 martie 2015, <http://www.rt.com/politics/243981-russia-america-security-strategy/>.
2. ASIA/IRAN - President Rohani: Iran and the Holy See together in the fight against extremism, 29 noiembrie 2015, <http://www.news.va/en/news/asiairan-president-rohani-iran-and-the-holy-see-to>.
3. *Basis of Belarus Military Policy*, http://www.mil.by/en/military_policy/basic/.
4. *Belarus – facts*, 2014, http://belarusfacts.by/en/belarus/politics/foreign_policy/.
5. *Bosnia and Herzegovina. Membership status*, 27 mai 2015, http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/bosnia-herzegovina/index_en.htm.
6. *Crime rates in Liechtenstein*, octombrie 2015, http://www.numbeo.com/crime/country_result.jsp?country=Liechtenstein.
7. *Despite cuts, NATO still accounts for most of world's military spending*, 25 februarie 2014, <http://www.stripes.com/news/despite-cuts-nato-still-accounts-for-most-of-world-s-military-spending-1.269882>.
8. *European lawmakers concerned that Malta giving Libyans backdoor to EU with residency for sale*, 12 noiembrie 2015, <http://www.usnews.com/news/>

- world/articles/2015/11/12/maltese-visas-to-libyans-algerians-may-hurt-eu-security.
9. Fred Weir, *As Russian bear stirs, Finland reconsiders its neutrality*, 19 mai 2015, <http://www.csmonitor.com/World/Europe/2015/0519/As-Russian-bear-stirs-Finland-reconsiders-its-neutrality>.
  10. *Global Fire Power*, <http://www.globalfirepower.com/>.
  11. Igor Cașu, *Aderarea Republicii Moldova la CSI*, 22.12.2011, <http://www.europalibera.org/content/article/24430709.html>.
  12. *Miniștrii apărării din România și Moldova optează pentru integrarea euro-atlantică a țării noastre*, 21.08.2015, <http://politmoldova.com/ministrii-apararii-din-romania-si-moldova-opteza-pentru-integrarea-euro-atlantica-a-tarii-noastre.html>.
  13. *Monaco – Overview*, <http://country-facts.com/en/country/europe/128-monaco/3522-monaco-overview-.html>.
  14. *NATO Activates Six Command Units on Eastern Flank with Russia*, 1 septembrie 2015, <http://www.defensenews.com/story/defense/international/europe/2015/09/01/nato-activates-six-command-units-eastern-flank-russia/71550678/>.
  15. *Neutral European countries: Austria, Switzerland, Sweden, Finland, Ireland*, 2004, <http://nato.gov.si/eng/topic/national-security/neutral-status/neutral-countries/>.
  16. *PM says no hint of security threat but not willing to take risks*, 8 noiembrie 2015, http://www.timesofmalta.com/articles/view/201511_08/local/pm-says-no-hint-of-security-threat-but-not-willing-to-take-risks.591408.
  17. *POLL: Majority of Austrians Fear Migrant Crisis, Support Strong Anti-Migrant Action*, 9 noiembrie 2015, <http://www.breitbart.com/london/2015/11/09/poll-majority-austrians-fear-migrant-crisis-support-strong-anti-migrant-action/>
  18. *President approved new edition of Military Doctrine of Ukraine*, 24 septembrie 2015, <http://www.president.gov.ua/en/news/prezident-zatverdiv-novu-redakciyu-voyennoyi-doktrini-ukrayi-36019>.
  19. *Putin Orders Changes in Russia's National Security Strategy*, 22.10.2015, <http://sputniknews.com/russia/20151022/1028916997/putin-russia-national-security-strategy.html>.
  20. Ralf Törnngren, *The Neutrality of Finland*, Foreign Policy, 1961, <https://www.foreignaffairs.com/articles/finland/1961-07-01/neutrality-finland>.
  21. *Recognized or announced the recognition of Republic of Kosova*, <http://www.kosovothankyou.com/>.
  22. *Russia says Montenegro's invitation to NATO is 'confrontational step'*, 3 decembrie 2015, <http://en.delfi.lt/central-eastern-europe/russia-says-montenegros-invitation-to-nato-is-confrontational-step.d?id=69745252>.
  23. *Russian Federation — Key Geographical Data*, 1 ianuarie 2013, http://economy.gov.ru/wps/wcm/connect/a27fe1004d750c86a0d0bdc05beb4f7e/facts_march2013_f.pdf?MOD=AJPERES.

24. *Security Policy*, Federal Department of Defence, Civil Protection and Sport, <http://www.vbs.admin.ch/internet/vbs/en/home/themen/security.html>.
25. Site-ul oficial al NATO, <http://www.nato.int>.
26. Site-ul oficial al Uniunii Europene, <http://ec.europa.eu>.
27. *The Military Doctrine of the Russian Federation approved by Russian Federation presidential edict on 5 February 2010.*

ANEXE

Anexa nr. 1

State europene nemembre NATO

Statut în sistemul de Relații Internaționale	Stat	Moștenire culturală și politică	Regiune geografică	Membre în mecanisme regionale de securitate/economice				
				NATO PFP	UE	UEE	CSI	OSCE
State neutre	Austria	Occidentale	Vest-europene	x	x			x
	Finlanda			x	x			x
	Irlanda			x	x			
	Suedia			x	x			x
	Malta			x	x			x
	Elveția			x				x
	Liechtenstein							x
	San Marino							x
	Vatican							x
	Principatul de Monaco							x
	Serbia	Balcanic	Est-europene	x				x
	Republica Moldova	Ex-sovietic		x				x
Bosnia și Herțegovina	Balcanice	x					x	
Muntenegru		x					x	
Republica Macedonia		x					x	
Kosovo								
Azerbaidjan	Ex-sovietice	x			x	x	x	
Georgia		x					x	
Armenia		x			x	x	x	
Belarus		x			x	x	x	
Ucraina		x			x	x		
Federația Rusă		x		x	x	x		

Anexa nr. 2

Riscuri și amenințări la adresa statelor nemembre NATO din Europa

Statut în sistemul de Relații Internaționale	State neutre												
	Republica Moldova	Serbia	Principatul de Monaco	Vatican	San Marino	Liechtenstein	Elveția	Malta	Suedia	Finlanda	Austria	Irlanda	
Stat													
Mostenire culturală și politică	Ex-sovietic	Balcenic	Occidentale										
Regiune geografică	Est-europene		Vest-europene										
Riscuri, amenințări și vulnerabilități de securitate	Terorism	x	x		x				x	x	x	x	x
	Crimă organizată	x	x									x	
	Cibernetică							x		x	x	x	
	Dezastruri naturale		x					x				x	x
	Dezastruri provocate de om							x					
	Infrastructură critică		x							x	x	x	
	Enidemii	x											x
	Energetice												x
	AMD		x									x	
	Conflicte interne	x	x									x	
	Conflicte regionale		x									x	
	Trafic droguri, arme, pers.											x	
	Corupție	x										x	
	Migrație ilegală								x		x	x	
	Deficit resurse										x	x	
	Criza financiară	x	x										
	Schimbări climatice										x		
	Piraterie												x
	Integrare esută												x
	Litigii maritime										x		
	Politica F. Ruse	x								x	x		
	La adresa suveranității		x					x					x
	Extremism		x		x								
	Secesionism	x	x										
	Dezvoltare inegală		x										
	Dispute teritoriale	x	x										
	Sărăcie	x	x										
	Instabilitate economică	x											
	Insecuritate alimentară	x											
	Insecuritate socială	x											
	Instabilitate politică	x											
	Spălare de bani												
	Surplus de armament												
Dependentă de alte state	x	x											
Militarizare regională	x	x											
Distrușerea mostenirii													
Ineficiența alianțelor													
Izolarea statală													
Politica de extindere a NATO													
State eșuate										x			

Statut în sistemul de Relații Internaționale		State fără statut de neutilitate									
Stat		Federația Rusă	Ucraina	Belarus	Armenia	Georgia	Azerbaidjan	Kosovo	Republica Macedonia	Muntelegru	Bosna și Hertegovina
Mostenire culturală și politică		Ex-sovietice					Balcanice				
Regiune geografică											
Riscuri, amenințări și vulnerabilități de securitate	Terorism	x			x	x		x		x	x
	Crimă organizată	x			x	x		x		x	x
	Cibernetice					x		x		x	
	Dezastru naturale				x	x				x	
	Dezastru provocate de om				x	x				x	
	Infrastructură critică										
	Epidemii				x						
	Energetice					x					
	AMD							x		x	
	Conflicte interne				x						
	Conflicte regionale	x		x		x					
	Trafic droguri, arme, pers.									x	x
	Corupție										
	Migrație ilegală										
	Deficit resurse										
	Criza financiară										
	Schimbări climatice										
	Piraterie										
	Integrare esuată										
	Litigii maritime										
	Politica F. Ruse			x			x				
	La adresa suveranității			x							
	Extremism					x					
	Secesionism					x	x				
	Dezvoltare inegală								x		
	Dispute teritoriale							x			
	Sărăcie										
	Instabilitate economică						x				
	Insecuritate alimentară										
	Insecuritate socială						x				
	Instabilitate politică										
	Spălare de bani										x
Surplus de armament									x		
Dependentă de alte state			x		x	x					
Militarizare regională			x		x	x					
Distrușgerea mostenirii					x	x					
Ineficiența alianțelor strategice					x						
Izolarea statală	x				x						
Politica de extindere a NATO	x										
State eșuate											

Anexa nr. 3

Preponderența riscurilor/ amenințărilor/vulnerabilităților (R/A/V)

la adresa statelor nemembre NATO din Europa

Risc, amenințare, vulnerabilitate	Prepondere nța R/A/V raportată la cele 22 de state analizate	Preponderența R/A/V în statele analizate: 12 neutre, 10 fără statut de neutralitate)	Preponderența R/A/V în statele analizate: 10 vest-europene, 12 est-europene)	Preponderența R/A/V în statele analizate: 10 occidentale, 5 balcanice, 7 ex-sovietice)
1	2	3	4	5
Terorism	14	8+6	6+8	6+4+4
Crimă organizată	9	3+6	1+8	1+4+4
Cibernetice	7	4+3	4+3	4+2+1
Dezastre naturale	7	4+3	3+4	3+2+2
Conflicte regionale	5	2+3	1+4	1+1+3
Politica F. Ruse	5	3+2	2+3	2+0+3
Dependență de alte state	5	2+3	0+5	0+1+4
Militarizare regională	5	2+3	0+5	0+1+4
Dezastre provocate de om	4	1+3	1+3	1+1+2
Infrastructură critică	4	4+0	3+1	3+1+0
La adresa suveranității statului	4	3+1	2+2	2+1+1
Proliferare AMD	4	2+2	1+3	1+3+0
Conflicte interne	4	3+1	3+1	1+1+2
Secesionism	4	2+2	0+2	0+1+3
Extremism	3	2+1	1+2	1+1+1
Dispute teritoriale	3	2+1	0+3	0+1+2
Epidemii	3	2+1	1+2	1+0+2
Trafic droguri, arme, pers.	3	1+2	1+2	1+2+0
Migrație ilegală	3	3+0	3+0	3+0+0
Corupție	2	2+0	1+1	1+0+1
Deficit resurse	2	2+0	2+0	2+0+0
Criza financiară	2	2+0	0+2	0+1+1

1	2	3	4	5
Energetice	2	1+1	1+1	1+0+1
Dezvoltare inegală	2	1+1	0+2	0+2+0
Sărăcie	2	2+0	0+2	0+1+1
Instabilitate economică	2	1+1	0+2	0+0+2
Insecuritate societală	2	1+1	0+2	0+0+2
Distrugerea moștenirii culturale	2	0+2	0+2	0+0+2
Izolarea statală	2	0+2	0+2	0+0+2
Schimbări climatice	1	1+0	1+0	1+0+0
Piraterie	1	1+0	1+0	1+0+0
Integrare eșuată	1	1+0	1+0	1+0+0
Litigii maritime	1	1+0	1+0	1+0+0
Insecuritate alimentară	1	1+0	0+1	0+0+1
Instabilitate politică	1	1+0	0+1	0+0+1
Spălare de bani	1	0+1	0+1	0+1+0
Surplus de armament	1	0+1	0+1	0+1+0
Ineficiența alianțelor strategice	1	0+1	0+1	0+0+1
Politica de extindere a NATO	1	0+1	0+1	0+0+1
State eșuate	1	1+0	1+0	1+0+0

Redactor: Daniela Răpan
Coperta: Elena Pleșanu

Lucrarea conține 60 pagini.

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Tel.: +41.021.319.56.49
Fax: +41.021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: <http://cssas.unap.ro>
B.65/2016 C. 316/2016